

e-ISSN: 2148-4899

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Pamukkale University Journal of Divinity Faculty

Güz/Autumn, 2024, 11 (2), 570-592

**RÜKÂNE B. ABDİYEZİD: HAYATI, RİVAYETLERİ VE HZ. PEYGAMBER İLE GÜREŞ
OLAYININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

**Rukana b. Abdiyezid: His Life, Narrations, and the Evaluation of the
Wrestling Event with the Prophet**

Aşur AKYOL

Dr. Diyanet İşleri Başkanlığı, Başiskele Müftülüğü,

asurakyol2304@hotmail.com orcid: 0000-0001-9211-5777

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi / Received: 22.10.2024
Kabul Tarihi / Accepted: 02.12.2024
Yayın Tarihi / Published: 31.12.2024
Cilt / Volume: 11
Sayı / Issue: 2
Sayfa / Pages: 570-592

Atıf / Cite as: Akyol, Aşur. "Rükâne b. Abdiyezîd: Hayatı, Rivayetleri Ve Hz. Peygamber İle Güreş Olayının Değerlendirilmesi" (Rukana b. Abdiyezid: His Life, Narrations, and the Evaluation of the Wrestling Event with the Prophet). *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi-Pamukkale University Journal of Divinity Faculty* 11/2 (2024), 570-592. DOI: 10.17859/pauifd.1571576

İntihal / Plagiarism: Bu makale, Ithenticate intihal tarama programı ile taranmıştır. Ayrıca iki hakem tarafından da incelenmiştir. / This article has been scanned with Ithenticate plagiarism screening program. Also this article has been reviewed by two referees.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yazar çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir. The Author declared that there is no conflict of interest

Finansal Destek / Grant Support: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. / The authors declared that this study has received no financial support.

www.dergipark.gov.tr/pauifd

2148-4899

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (PAUİFD), 11 (2) 2024: 570-592

RÜKÂNE B. ABDİYEZİD: HAYATI, RİVAYETLERİ VE HZ. PEYGAMBER İLE GÜREŞ OLAYININ DEĞERLENDİRİLMESİ*

Aşur AKYOL**

Öz

Hz. Muhammed (s.a.v.) ile Kureyş'in güçlü pehlivanlarından Rükâne b. Abdiyezîd arasındaki güreş, İslam'ın tebliğ sürecinde önemli bir olaydır. Rivayetlere göre, Bathâ vadisinde gerçekleşen bu güreş sırasında Hz. Peygamber, Rükâne'yi üç kez yenmesine rağmen, Rükâne hemen İslam'ı kabul etmemiştir. Güreşten sonra Hz. Peygamber'in bir ağacı ikiye ayırarak eski haline getirmesi mucizesine de tanık olmasına rağmen, Rükâne bunu sihir olarak değerlendirmiştir. Rükâne'nin İslam'ı kabul edişi Mekke'nin fethi sonrası gerçekleşmiştir. Bu olay, Hz. Peygamber'in tebliğde fiziki güç ve mucizeleri kullanarak farklı yöntemler benimsediğini göstermektedir. Rükâne'nin İslam'ı kabul süreci ve bu olay, erken dönem İslam kaynaklarında sıklıkla yer almış olup, Mekke toplumunun İslam'a geçişte yaşadığı toplumsal değişimleri yansıtmaya açısından önemli bir yere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Hz. Muhammed, Rükâne b. Abdiyezîd, Hadis, Sahabe, Güreş.

Rukana b. Abdiyezid: His Life, Narrations, and the Evaluation of the Wrestling Event with the Prophet

Abstract

The wrestling match between Prophet Muhammad (peace be upon him) and Rukana b. Abdiyazid, a renowned wrestler of the Quraysh, holds significance in the early spread of Islam. According to narrations, this match occurred in the Batha Valley, where the Prophet defeated Rukana three times, yet Rukana did not immediately embrace Islam. Even after witnessing the Prophet's miracle of splitting and rejoining a tree, Rukana dismissed it as sorcery. His conversion only took place after the conquest of Mecca. This event illustrates how the Prophet used both physical strength and miracles in his efforts to spread Islam. The story of Rukana's eventual acceptance of Islam appears frequently in early sources, symbolizing the cultural transformations Meccan society underwent during its transition to Islam.

Keywords: Prophet Muhammad, Rukana b. Abd Yazid, Hadith, Companion, Wrestling.

Structured Abstract

This study examines the narrations surrounding the wrestling match between Prophet Muhammad and Rukana, one of the prominent figures during the early Islamic period. It focuses on the life of Rukana and the significance of this event in the context of early Islamic society. The wrestling match between the Prophet and Rukana is highlighted as a critical incident that sheds light on the societal and cultural dynamics of early Islam, with attention drawn to its role in the spread of the religion.

In the section dedicated to Rukana's Life, the study explores Rukana's genealogy, family background, and his encounter with Islam in detail. As a figure renowned for his

* Yazar, makalede Etik Kurul İzni gerektirecek bir durum bulunmadığını beyan etmiştir.

** Dr. Diyanet İşleri Başkanlığı, Başiskele Müftülüğü, asurakyol2304@hotmail.com orcid: 0000-0001-9211-5777

physical strength and honor, Rukana's interactions with the Prophet are linked to the broader Arab concepts of physical power and bravery. His wrestling match with the Prophet serves as a cultural reference point in a society that highly valued physical prowess.

The section titled Rukana and His Family delves into the details of Rukana's family lineage, highlighting his status as a member of the powerful Quraysh tribe. The study emphasizes Rukana's familial ties to Prophet Muhammad and notes his fame as a wrestler. Further details are provided about his mother, siblings, and marriages, with a discussion of the various sources offering differing accounts of these relationships.

In the Conversion to Islam and Settlement in Medina section, the focus shifts to Rukana's conversion to Islam and how his wrestling match with the Prophet played a role in this process. According to the narrations, Rukana initially hesitated to accept Islam but was eventually convinced of the Prophet's divine assistance after witnessing the extraordinary events during their match. Following the conquest of Mecca, Rukana's decision to embrace Islam and settle in Medina, where the Prophet provided him with grain aid, offers insights into the structure of early Islamic society and the values of mutual support within the community.

The chapter on Rukana's Death reviews various accounts regarding the date of his death, emphasizing the challenges of establishing a reliable timeline. Different sources suggest that he may have passed away either during the caliphate of Muawiya or under the rule of Uthman.

In the section titled The Wrestling Match between the Prophet and Rukana, the study examines the details of this encounter. Although Rukana lost the match, he did not immediately accept Islam. However, over time, the miracles he witnessed and the Prophet's integrity influenced him to become a Muslim. The event's significance is underscored in relation to Islamic history and culture.

The wrestling match between Prophet Muhammad and Rukana holds substantial importance for understanding the social and cultural dynamics of early Islam. Rukana, a figure known for his unmatched wrestling abilities and physical strength, began to show interest in Islam following this encounter with the Prophet during a time when concepts of courage and strength were deeply embedded in Arab society. The miraculous elements witnessed during the match played a crucial role in Rukana's eventual conversion.

Rukana's family ties to the Prophet and his position within the Quraysh tribe further highlight his significance in Islamic history. His conversion to Islam, as a respected and physically powerful individual, contributed to the religion's legitimacy in the eyes of Arab society. His life and experiences also provide valuable insights into the themes of solidarity, generosity, and unity that characterized early Islamic communities.

The study concludes by analyzing the hadiths attributed to Rukana. The narrations, transmitted through various channels and chains of transmission, focus primarily on his interactions with the Prophet. These include the wrestling match, his conversion to Islam, and the legal ruling regarding his divorce case involving the "triple talaq" (threefold divorce). However, the study also highlights the weaknesses in the chains of transmission for these hadiths, including unreliable narrators and missing links. While the narrations are included in collections by prominent scholars such as Ibn Ishaq, Ma'mar ibn Rashid, and Abu Dawud, they are often critiqued due to their weak chains of transmission.

GİRİŞ

İslam peygamberi Hz. Muhammed'in hayatını anlatan hadis ve sîre kaynakları hem dini hem de tarihsel açıdan zengin bir içeriğe sahiptir. Bu kaynaklarda yer alan birçok olay, İslam'ın ilk dönemlerindeki toplumsal, siyasi ve dini dinamikleri anlamak için önemli birer anahtardır. Hadis ve sîre literatürü, Hz. Peygamber'in hayatındaki olayları kronolojik bir biçimde aktarırken, aynı zamanda İslam toplumunun sosyo-kültürel yapısını da gözler önüne sermektedir. Bu çerçevede, özellikle Hz. Peygamber'in güreş müsabakaları gibi fiziksel faaliyetlere dair rivayetler, onun bireysel özellikleri ve toplumsal etkisi hakkında fikir vermektedir.

Bu makalede, Rükâne b. Abdüyezîd ile Hz. Peygamber arasındaki güreş müsabakası ekseninde rivayetler değerlendirilecektir. Bu konu, bir kısım hadis kaynaklarında¹ ve sîre literatüründe geniş bir yer tutmaktadır. Örneğin, İbn Hişâm'ın (ö. 218/833) *es-Sîretü'n-Nebeviyye* adlı eserinde, Hz. Peygamber'in Rükâne ile olan güreşi, onun peygamberliğini göstermek amacıyla yaptığı bir mücadele olarak aktarılmaktadır. Aynı şekilde İbn Sa'd'ın (ö. 230/845) *et-Tabakât*'ında da bu olay detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Ayrıca, İbn İshâk'ın, (ö. 151/768), *Sîretü İbn İshâk* adlı eserinde de bu rivayetlere yer verilmiş, Hz. Peygamber'in olağanüstü bedensel gücüne dair yorumlar yapılmıştır. Konuyu ele alan rivayetlerden anlaşıldığına göre Hz. Peygamber'in peygamberliğinin Mekke toplumu içerisinde şüyu bulmaya başladığı zaman, döneminde iri yapılı, güçlü kuvvetli, güreşteki pehlivanlığı ile maruf Kureyşli Rükâne b. Abdiyezîd ile Mekke'nin Bathâ vadisinde karşılaşmış onu İslam'a davet etmiş, "Seni güreşte yenersen Müslüman olur musun" diye de güreş yapma teklifinde bulunmuştur. Yapılan güreşte, Hz. Peygamber olağanüstü bir güreşle İslam'ı üç defa yenmiş ve ne olduğunu anlayamayan, elinin kolunun bağlandığını ifade eden Rükâne, ortada olağanüstü bir durum olduğunu itiraf etmek zorunda kalmıştır.

Rükâne b. Abdiyezîd'in Hz. Peygamber ile güreş müsabakalarının incelenmesi bu çalışma, Arap toplumunun o dönemdeki sosyal yapısının anlaşılması açısından ilgili literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Güreş, o dönemde cesaret ve güç gösterisi olarak büyük bir öneme sahipti ve Rükâne gibi pehlivanlar toplumda saygı gören figürlerdi. Rükâne b. Abdiyezîd ile Peygamber Efendimiz arasında gerçekleşen bu olay, İslam'ın yayılma sürecinde meydana gelen toplumsal dönüşümlerin önemli bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Bu olayın derinlemesine incelenmesi, yalnızca Hz. Peygamber'in bedenî gücünü değil, aynı zamanda İslam'ın erken döneminde meydana gelen bireysel dönüşümleri de anlamamıza katkı sağlayacaktır. Rükâne'nin bu karşılaşmadan önceki hayatına, İslam ile olan ilişkisine ve İslam ile tanışma sürecine dair detaylara göz atmak bu bağlamda gereklidir. Şimdi, Rükâne'nin hayatını daha yakından ele alalım.

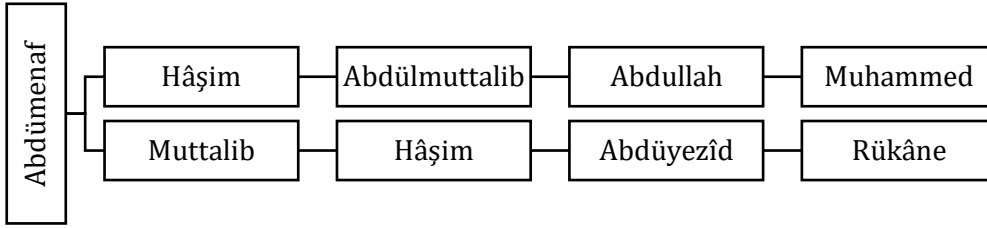
¹ Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş'as el-Ezdî es-Sicistânî, *Süneni Ebû Dâvûd*, "Libâs", 22; Ebû İshâ Muhammed b. İshâ et-Tirmizî, *el-Câmi'u's-Şaḥîḥ (Sünenü't-Tirmizî)*, thk. Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf, (Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1996/1417), "Libâs", 42; Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh el-Hâkim en-Nisâbûrî, *el-Müstedrek 'ale's-Şaḥîḥayn*, thk. 'Âdil Murşid, Ahmed Berhûm, Muhammed Kâmil Karâ Belî, Sa'îd el-Leḥḥâm (Beyrut: Dâru'r-Risâle el-Âlemiyye, 2018/1439), 3/452; Ebû Ya'la Ahmed b. Alî b. el-Müḡennâ et-Temîmî, *Müsnedü Ebî Ya'la*, thk. Sa'îd b. Muhammed es-Senârî (Kahire: Dâru'l-Hadis, 2013/1434), 3/5.

1. Rükâne'nin Hayatı

1.1. Rükâne b. Abdiyezîd ve Ailesi

Rükâne'nin ne zaman doğduğu hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamakla birlikte Kureyş kabilesinden olduğu anlaşılmakta ve Hz. Peygamber ile şeceresi büyük dedeleri Abdümenâf'da birleşmektedir. Nesebi Muṭṭalibî'dir. Şeceresi, Rükâne b. Abdiyezîd b. Hâşim b. el-Muṭṭalib b. Abdimenâf b. Kuşây b. Kilâb b. Mürre el-Kureyşî el-Muṭṭalibî şeklinde verilmiştir. Babası Abdüyezîd'e, "el-Mahḍ" denirdi. Bu lakap, Abdüyezîd'in annesi Şifâ bnt. Hâşim b. Abdimenâf'ın, Kureyş'in önemli ailelerinden birine mensup olmasından ve erdemli özellikleriyle tanınmasından kaynaklanmaktadır. Annesi, Benî Leys kabilesinden el-'Acile bnt. el-'Aclân b. el-Beyyâ'dır.² Ḥayyât'ın (ö. 240) *et-Ṭabaḳât*'ında annesinin ümmüveled olduğu geçmekle beraber Ḥuzâ'a kabilesine mensup olan Eslem'in Benî Efşâ kolundan olduğu da ifade edilmiştir. Ancak diğer kaynaklarda bu konuya dair bir bilgiye rastlanmamıştır.³

Hz. Peygamber ve Rükâne'nin soy ağacını şema halinde şöyle gösterebiliriz:

Yukarıda sunulan soy ağacından da anlaşılacağı üzere, Hz. Peygamber ile Rükâne, aynı kuşakta yer almaktadırlar. Ancak bu durum, onların aynı yaşta olduklarını göstermemektedir. Hz. Peygamber'in doğum ve ölüm tarihleri hakkında oldukça kesin bilgilere sahip olmamıza rağmen, Rükâne için aynı durum söz konusu değildir. Hz. Peygamber ile Rükâne arasında geçen güreşe dair rivayetlerde, Rükâne'nin "Ey kardeşimin oğlu, senin haberin bana ulaşmıştır"⁴ ifadesinden, onun Hz. Peygamber ile yaklaşık olarak yaşıt olduğu, hatta Hz. Peygamber'den yaşça büyük olabileceği sonucuna varılabilir. Bu hitabın altında yatan bir diğer sebep ise büyük dedeleri Muṭṭalib ile Hâşim'in kardeş olmalarıdır. Dolayısıyla, soy ağaçlarının karşılaştırılması

² Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' el-Kâtib el-Hâşimî el-Basrî el-Bağdâdî, *et-Ṭabaḳâtü'l-kübrâ*, thk. Alî Muhammed Ömer (Kahire: Mektebetü'l-Ḥancî, 2001/1421), 6/44; Ebû 'Amr Ḥalîfe b. Ḥayyât b. Ḥalîfe eş-Şeybânî el-Uşfurî el-Basrî, *Kitâbü't-Ṭabaḳât*, thk. Süheyl Zekkâr (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1982/1414), 37; Ebû Ömer, Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdilber, *el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-aşhâb*, thk. Alî Muhammed el-Bicâvî (Kahire, Mektebetü Nehḍeti Mısır, 1960/1380), 2/507; İzzeddin İbnü'l-Esîr, Ebü'l-Hasan Alî b. Muhammed el-Cezerî, *Üsdü'l-gâbe fî ma'rifeti's-şahâbe*, thk. Alî Muhammed Mu'avvaz - 'Âdil Ahmed Abdülmecûd (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2016/ 1437), 2/294; Ebü'l-Faḍl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-'Askalânî, *el-İşâbe fî temyizi's-şahâbe*, thk. 'Âdil Ahmed Abdülmecûd - Alî Muhammed Mu'avvaz (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1995/1415), 3/413, 414.

³ Ḥalîfe b. Ḥayyât, *Ṭabaḳât*, 37.

⁴ İbn Ḥacer, *el-İşâbe*, 2/497.

sonucunda, Rükâne ile Hz. Peygamber'in aynı kuşakta yer aldıkları ve yaklaşık olarak aynı yaşta oldukları tahmin edilebilir.

el-'Acile bnt. el-'Aclân b. el-Beyyâ', Rükâne b. Abdiyezîd ile kardeşlerinin annesidir. Rükâne'nin babası Abdüyezîd, el-'Acile bnt. el-'Aclân'dan ayrılarak Müzeyne kabilesinden bir kadınla evlenmiştir. Müzeyneli kadın, Peygamberimize (s.a.v.) gelerek, kocasının iktidarsız olduğunu ima eden bir şikâyetle bulunmuş ve bu durumu, "Bu saç teli kadar bile bana fayda sağlamıyor," diyerek ifade etmiştir. Kadın, Peygamberimizden (s.a.v.) kocasından ayrılmasını talep etmiştir. Bu duruma karşılık Peygamberimiz (s.a.v.), Abdüyezîd'in çocuklarının fiziksel özelliklerini incelediği bir konuşma yaparak, onların babalarıyla olan benzerliklerini ortaya koymuştur. Mecliste bulunanlar da bu benzerliği onaylamışlardır. Böylece, kadının kocasının iktidarsız olduğu iddiasının asılsız olduğu ortaya çıkmıştır. Hz. Peygamber (s.a.v.), Abdüyezîd'e Müzeyneli eşini boşamasını söylemiş ve Abdüyezîd de bu talebi yerine getirmiştir. Ancak, Hz. Peygamber, Abdüyezîd'e eski eşi olan Rükâne'nin annesine geri dönmesini tavsiye etmiştir. Abdüyezîd, eşini üç kez boşadığını belirtmişse de Hz. Peygamber (s.a.v.), Talak Suresi'nin birinci ayetine atıfta bulunarak, Abdüyezîd'in eski eşiyle tekrar evlenebileceğini belirtmiştir.⁵ Şayet bu rivayet sahihse -ki sahih olmadığını söyleyenler vardır- Abdüyezîd o sıralar en azından seksenli yaşlarda olmalıdır.

Rükâne b. Abdiyezîd'in anne baba bir kardeşleri 'Uceyr, 'Umeyr, 'Ubeyd b. Abdiyezîd'dir. Ayrıca Yezîd ve Ca'fer b. Abdiyezîd adında iki kardeşinin daha olduğu ifade edilmektedir.⁶ Rükâne'nin babasından itibaren dört beş nesil birer kuşak arayla Yezîd isminin kullanılması dikkat çekici bir husustur.

Rükâne, dayısının kızı Qarîbe bnt. Abdillâh b. el-'Aclân ile evlenmiş ve bu eşinden Yezîd⁷, Ma'bed, Şeddâd, Nâfi' adında dört oğlu, Ümmü Külsüm ve Zeynep

⁵ İbn Sa'd, *Ṭabaqât*, 6/44; İbn Abdilber, *el-İstî'âb*, 2/507; Ebû Dâvûd, "Talâk", 10; Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin b. Alî Beyhaqî, *es-Sünenü'l-kebîr*, thk. Abdullah b. Abdilmuhsin et-Türkî (Kahire: Hacer Arap ve İslam Araştırmaları Merkezi, 2011/1432), 15/359; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 2/294; İbn Hacer, *İşâbe*, 3/413, 414; Halîl Ahmed b. Mecîd es-Sehârenpûrî, *Bezlü'l-mechûd fî ḥalli Süneni Ebî Dâvûd*, thk. Muhammed Zekeriyâ el-Kandehlevî (Beyrut: Dâru'l-Beşâiri'l-İlmiyye, 2006), 8/183-187.

⁶ Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr eṭ-Ṭaberî, *el-Müntehab min Zeyli'l-Müzeyyel* (Beyrut: Müessesetü'l-A'lemî li'l-Matbû'ât, 1939/1358), 39; Ebû Nu'aym Ahmed b. Abdillâh b. Ahmed b. İshâk b. Mûsâ b. Mehrân el-İşfahânî, *Ma'rifetü's-şahâbe*, thk. 'Âdil b. Yûsuf el-'Azzâzî (Riyad: Dâru'l-Vatân li'n-Neşr, 1998/1419), 6/3360; İbnü'l-Emin Ebû İshâk İbrahim eṭ-Ṭuleytilî, *el-İstidrâk 'alâ'l-İstî'âb*, thk. Ḥannân el-Ḥaddâd (Fas: Vakıflar ve İslâmî İşler Bakanlığı, 2008/1429), 1/62; Cemâleddîn Ebû'l-Ḥaccâc Yûsuf b. Abdirrahmân el-Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl fî esmâ'i'r-ricâl*, thk. Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1992/1413) 9/ 223, 19/508; İbn Hacer, *el-İşâbe*, 1/594; Şemseddin Muhammed b. Abdirrahmân es-Sehâvî, *et-Tuḥfetü'l-laṭife fî târihi'l-Medîneti's-şerîfe* (Medine: Araştırma ve İncelemeler Merkezi, 1437), 3/200.

⁷ Kaynaklarda Rükâne'nin oğlu Yezîd'in de sahabe olduğu ifade edilmiş hatta Hz. Peygamber'in cenazelerde okuduğu bazı duaların da Yezîd tarafından rivayet edildiği belirtilmiştir. Yezîd'in Alî adında bir oğlunun olduğu ve dedesi Rükâne gibi çok güçlü ve mahir bir güreşçi olduğu anlaşılmaktadır. Ömer b. Abdilazîz'in Medine valiliği döneminde kuvveti ile meşhur olan Alî b. Yezîd b. Rükâne, valiyi bir ziyareti sırasında kuvveti denenmek istemiş, valinin tahtının altına girerek onu kaldırmıştır. (Ahmed b. Yahyâ b. Câbir b. Dâvûd el-Belâzürî, *Cümelün min Enşâbi'l-esrâf*, thk. Süheyl Zekkâr – Riyâd Zürkelî (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1996/1417), 9/392-393; Ebû'l-Hüseyin Abdülbâkî

adında iki kızı olmuş⁸, diğer eşlerinden ise Zeyd, Faḍl, Alî ve Hâlid adında dört oğlu olmuştur.⁹

İbn Hıyyât'ın *et-Tabakât*'ında Talha adında bir oğlundan ve onun da Muhammed ve Yezîd isimli iki oğlundan bahsedilmektedir. Muhammed'in 106 veya 107 senesinde öldüğü kardeşi Yezîd'in ise ondan kısa bir süre sonra öldüğü zikredilmektedir.¹⁰ Yezîd ve Muhammed b. Talha hadis ravisi olup, Hişâm b. Abdilmelik'in hilafetinin ilk zamanlarında vefat etmişlerdir.¹¹ Ayrıca Tirmizî,¹² Ebû Ya'la, Hâkim ve Taberânî'nin rivayet zincirlerinde yer alan bilgilere göre, Rükâne'nin Muhammed b. Rükâne isminde bir oğlunun varlığına dair ipuçları bulunmaktadır. Bu bağlamda, genel bir değerlendirme yapıldığında, Rükâne'nin Yezîd, Ma'bed, Şeddâd, Nâfi', Zeyd, Faḍl, Alî, Hâlid, Talha ve Muhammed adında on oğlu, Ümmü Külsüm ve Zeynep iki kızı bulunduğu tespit edilmiştir.¹³

Rükâne'nin Ebû Nu'aym'ın (ö. 430/1038) Sehle, İbn Kâni'nin (ö. 351/962) ise Sefiha bnt. 'Umeyr el-Müzeniyeye olarak ifade ettiği ancak çoğu kaynakta Süheyme bnt. 'Uveymir adında bir eşinin daha olduğu, bu eşini Medine'de bir celsede üç talak ile boşadığı ardından büyük pişmanlık duyduğu görülmektedir. Rükâne, Hz. Peygamber'e gelerek, "Ey Allah'ın Resülü! Karımı kesin olarak boşadım" dedi. Hz. Peygamber, "Bundan neyi kastettin?" diye sordu. Rükâne, "Bir talak kastettim" cevabını verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber, "Allah adına yemin eder misin?" diye sordu ve Rükâne yemin etti. Hz. Peygamber, "O halde bu, senin kastettiğin gibidir" buyurdu. Bu hadisin, İbn Abbas'tan gelen farklı bir rivayetine göre, Rükâne'nin eşini üç talakla boşadığı belirtilmiştir. Rükâne, karısını bir mecliste üç talakla boşadığında, Hz. Peygamber durumu öğrenip, "Onu nasıl boşadın?" diye sormuş, Rükâne de "Üç talakla" demiştir. Hz. Peygamber, "Bir mecliste mi?" diye sormuş ve Rükâne bunu doğrulamış ancak tek celsede üç talak ile boşarken niyetinin tek talak olduğunu ifade etmiş, eşini boşadığı için pişman olduğunu belirtmiştir. Bunun üzerine Hz. Peygamber ona eşine iki talak ile tekrar dönebileceği iznini vermiştir. Rükâne, Hz. Ömer döneminde eşi Süheyme'yi ikinci defa boşamış, daha sonra Hz. Osman döneminde ise üçüncü boşamayı da gerçekleştirmiştir.¹⁴

b. Kâni' b. Merzûk b. Vâsık el-Ümevî, *Mu'cemu's-şahabe* thk. Şalâh b. Sâlim el-Muşarrâti (Medine: Mektebetü'l-Ğurebâ el-Eşeriyye, 1418), 3/222-224.

⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 6/44.

⁹ Ebû Abdillâh Mâlik b. Enes b. Mâlik b. Ebî Âmir el-Yemenî, *el-Muvatta'*, thk. Muhammed Mustafa el-A'zamî (Abu Dabi: Zâyed b. Sultan Âli Nehyân Hayır ve İnsani İşler Kurumu, 2004/1425), 6/105; Ebû Abdillâh el-Muş'ab b. Abdillâh b. el-Muş'ab ez-Zübeyrî, *Nesebi Kureys*, nşr. E. Lévi-Provençal (Kahire: Dâru'l-Me'ârif, ts.), 85; Hâlife b. Hıyyât, *Tabakât*, 419; Muhammed b. Hibbân b. Ahmed b. Hibbân Ebû Hâtim et-Temîmî, *es-Sikât*, thk. Muhammed Abdilmecîd Hân (Haydarabat: Dâiretü'l-Me'ârifî'l-Osmânî, 1973/1393), 5/360.

¹⁰ Hâlife b. Hıyyât, *Tabakât*, 419.

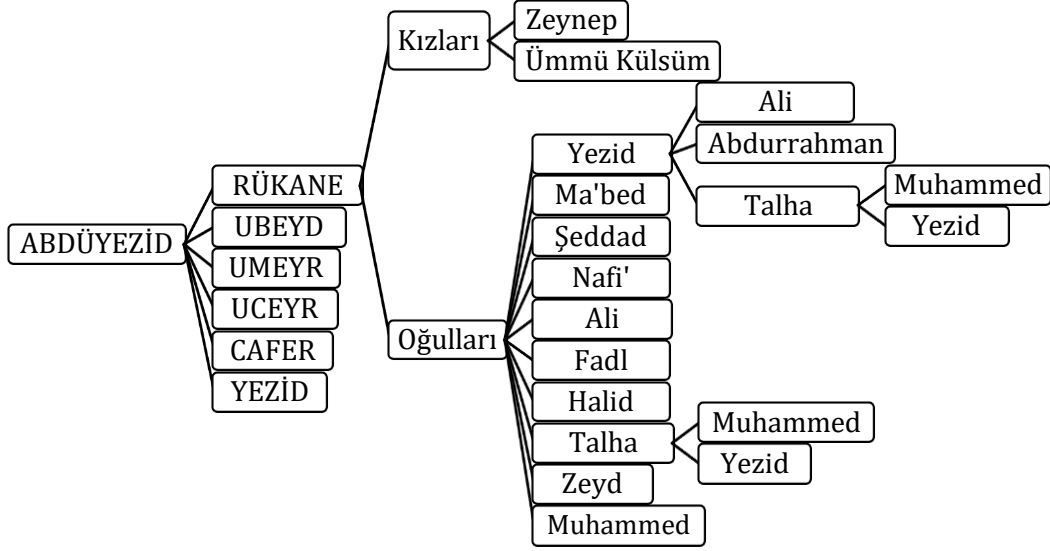
¹¹ Belâzürî, *Enşâbu'l-esrâf*, 9/392-393.

¹² Tirmizî, "Libâs", 42.

¹³ Ebû Ya'la, *Müsned*, 2/553; Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb b. Mütîr el-Laḥmî eş-Şâmî, Ebû'l-Kâsım eṭ-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, thk. Hâmdî b. Abdilmecîd es-Selfî (Kahire: Mektebetü İbn Teymiye, 1432), 2/143; Hâkim, *Müstedrek*, 9/776; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25/203.

¹⁴ Tirmizî, "Talâk", 2; Ebû Nu'aym, *Ma'rifetü's-şahabe*, 2/1113; Beyhakî, *Sünen*, 15/259; İbn Abdilber, *el-İstî'âb*, 2/507; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 2/294; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9/221, 222, 223; Alâeddin Moğultay b. Kılıç el-Hanefî, *İkmâl Tehzîbü'l-Kemâl fi esmâ'i'r-*

Rükâne'nin babasını, kardeşlerini, çocuklarını ve bazı torunlarını gösterir soy ağacı şu şekilde gösterebiliriz:

1.2. Rükâne'nin Müslüman Olması ve Medine'ye Yerleşmesi

Hız. Peygamber (s.a.v.), İslam öncesi dönemde Mekke'de dönemin en güçlü kişilerinden biri olarak bilinen Rükâne ile gürleşmiş ve onu iki ya da üç kez yenmiştir. Bu olay, Rükâne'nin İslam'ı kabul etmesinde önemli bir rol oynamıştır. Rükâne, başlangıçta Peygamberimizin olağanüstü gücünü gördüğünde onu bir sihirbaz zannetmiş, ancak zamanla bu gücün kaynağının Allah'ın yardımı olduğuna inanarak Müslüman olmuştur. Mekke'nin fethinden sonra İslam'ı kabul eden Rükâne ve çocukları, Medine'ye yerleşmiştir. Peygamber Efendimiz, kendisine Muṭṭalib oğullarından olması hasebi ile Hayber'den¹⁵ elli vesak (yaklaşık 1500 kile) tahıl vermiştir. Rükâne, Medine'de yaşamış ve burada vefat etmiştir.¹⁶ Bu olay, Hız. Peygamber'in insanları İslam'a davet ederken farklı yöntemler kullandığını ve bu süreçte fiziksel güç gibi olağanüstü yeteneklerini de Allah'ın izniyle insanları ikna etmek için kullandığını göstermektedir.

ricâl, thk. Muhammed Osman (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2011), 3/65; İbn Hacer, *el-İşâbe*, 8/194.

¹⁵ Hayber'de üzerinde Yahudi burçlarının bulunduğu Ahyel dağı müteakiben Vatîh mezrası ve bahçeleri bulunmaktaydı. Buranın ürün ve gelirlerinden Hız. Peygamber'in zevceleri ve Benî Muṭṭalib'in iâsesi sağlanırdı. Muhammed Hamidullah, "Hayber", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 17/21.

¹⁶ İbn Sa'd, *Ṭabakât*, 6/44; Belâzûrî, *Enşâbu'l-eşraf*, 1/155; İbn Abdilber, *el-İstîâb*, 2/507; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 2/294; Moğultay, *İkmâl Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/65; Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî en-Nevevî, *Tehzîbü'l-esmâ' ve'l-lugât* (Lübnan: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.), 2/318; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9/221, 222, 223; İbn Hacer, *el-İşâbe*, 1/595; 3/413, 414; Abdülkerîm b. Muhammed b. Abdilkerîm Ebü'l-Kâsım er-Râfiî el-Kazvîni, *Şerhu Müsnedi's-Şâfiî*, thk. Ebû Bekir Vâil Muhammed Bekir Zehrân (Katar: Vakıflar ve İslami İşler Bakanlığı, İslami İşler Müdürlüğü, 2007/1428), 70.

1.3. Rükâne'nin Vefatı

Rükâne'nin vefatıyla ilgili çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Bazı kaynaklara göre Rükâne, Muaviye'nin halifeliğinin başlarında, Medine'de Hicri 41 (661) veya 42 (662) yılında vefat etmiştir. Diğer bir görüşe göre ise Hz. Osman'ın hilafetinin son döneminde vefat etmiştir. Mus'ab ez-Zübeyrî (236/851), Rükâne'nin Hicri 40 yılında öldüğünü belirtirken, Ebû Nu'aym onun Hz. Osman'ın hilafeti süresince yaşadığını ifade etmektedir. Tüm bu rivayetler, Rükâne'nin kesin ölüm tarihini belirlemeyi zorlaştırmakla birlikte, genel olarak Muaviye'nin halifeliğinin ilk dönemlerinde veya hemen öncesinde Medine'de vefat ettiği kabul edilmektedir.¹⁷

1.4. Hz. Peygamber'in Rükâne ile Güreşmesi

Rükâne b. Abdüyezîd, Kureys'in en güçlü pehlivanlarından biri olarak, İslâmiyet'in ilk yıllarında Hz. Peygamber (s.a.v.) ile yaptığı güreşlerle tanınmıştır. Rivayetlere göre, Rükâne, bu güreşlerde yenildiği takdirde İslâmiyet'i kabul edeceğini belirtmiş, ancak her seferinde yenilmesine rağmen Müslüman olmayı kabul etmemiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) Mekke'de davetini açıkça yapmaya başladığında, o dönemde Mekke'de bulunmayan Rükâne, döndüğünde durumu öğrenmiş ve Hz. Peygamber hakkında bilgi edinmiştir. Mekke dağları arasındaki Bathâ vadisinde Hz. Peygamber ile karşılaşan Rükâne, "Ey kardeşimin oğlu, seninle ilgili duyduğum var; benim gözümde doğruluğundan şüphe etmediğim birisin. Eğer beni yere serersen, sadakatin konusunda ikna olurum ve sana olan inancım tam olur" diyerek ona güreş meydanında bir sınav teklif etmiştir. Hz. Peygamber, Rükâne'yi üç kez yenmiştir. Ardından, Rükâne, Hz. Peygamber'den (s.a.v.) kendisine bir mucize göstermesini talep etmiştir. Bu talep üzerine, Hz. Peygamber, yakınlarındaki bir ağaca işaret ederek, "Allah'ın izniyle gel" demiş, ağaç ikiye ayrılarak Hz. Peygamber'in (s.a.v.) önüne kadar gelmiştir. Rükâne bu mucizeyi gördüğünde, ağacın eski haline dönmesini istemiş ve Hz. Peygamber (s.a.v.) de ağacı eski haline döndürmüştür. Ancak, Rükâne, gördüğü bu mucizeye rağmen Müslüman olmayı kabul etmemiş ve oradan uzaklaşmıştır. Sonrasında Mekke'nin ileri gelenlerinin yanına gidip, Hz. Peygamber'in büyük bir sihirbaz olduğunu ve sihriyle insanlara üstün gelebileceğini ifade etmiş, yaşadıklarını onlara anlatmıştır.¹⁸

Bu güreş hadisesi Hişâm b. el-Kelbî'nin rivayetinde şöyle anlatılmaktadır: Rükâne, bir sefer dönüşünde, Hz. Peygamber'in peygamberliğini ilan ettiği haberi kendisine ulaşmış ve bu haber Mekke müşrikleri arasında büyük bir yankı uyandırmıştır. Mekke dağlarında Hz. Peygamber ile karşılaşan Rükâne, Hz.

¹⁷ Hâlife b. Hayyât *Tabakât*, 37; Ebû Nu'aym, *Ma'rifetü's-şâhabe*, 2/1112; İbn Abdilber, *el-İstî'âb* 2/507; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 2/294; Nevevî, *Tehzîbü'l-esmâ*, 2/318; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9/223; Moğultây, *İkmâlü Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/65; İbn Hacer, *el-İşâbe*, 3/413, 414; Yavuz Ünal, "Rükâne b. Abdiyezîd", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2008), 35/284-285.

¹⁸ Muhammed b. İshâk b. Yesâr el-Muṭṭalibî el-Medenî, *Sîretü İbn İshâk*, thk. Süheyl Zekkâr (Beirut: Dâru'l-Fikr, 1998/1378), 293; Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdümelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Basrî el-Mısırî, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, thk. Muhammed Alî Kutûb ve Muhammed ed-Dêlbalta (Beirut: el-Mektebetü'l-'Asriyye, 1994/1415) 2/35-36; İbn Sa'd, *Tabakât*, 6/44; Belâzûrî, *Ensâbu'l-eşraf*, 1/155; İbn Ebî Hâtim Ebû Muhammed Abdirrahmân b. Muhammed b. İdrîs er-Râzî, *el-Cerh ve't-ta'dîl* (Beirut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1952/1371), 3/319; İbn Kâni', *Mu'cemu's-şâhabe*, 3/222-224; İbn Hibbân, *es-Sikât*, 3/360; İbn Abdilber, *el-İstî'âb*, 2/507; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 2/294; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9/221-223; İbn Hacer, *el-İşâbe*, 3/413, 414; 6/514, 515.

Peygamber'e "Allah'a yemin olsun ki şu ağacı çağırmadıkça Müslüman olmayacağım" demiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) ise, "Allah'ın izniyle gel" diyerek ağacı çağırması ve ağaç sürünerek gelmiştir. Rükâne, bu olayı sihir olarak nitelendirip, ağacın geri dönmesini istemiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) ağacı geri gönderdikten sonra, Rükâne'ye Müslüman olmasını teklif etmiş, ancak Rükâne, "Şayet beni yere yıkarsan Müslüman olurum, Müslüman olmazsam koyunlarım senindir" diyerek güreşmek için tekrar meydan okumuştur. Hz. Peygamber, Rükâne'yi üç kez yere yıkmış, ancak Rükâne Müslüman olmayı reddetmiştir. Sonrasında Hz. Peygamber koyunları almak istediğinde Rükâne, Kureyşlilere ne diyeceğini sormuş; Hz. Peygamber ise "Onunla güreştim ve yendim" diyerek cevap vermiştir. Ancak Rükâne bu açıklamanın kendisini küçük düşüreceğini ifade ederek, "Onu kumarda yendim" demesini önermiştir. Hz. Peygamber böyle bir ifadenin yalan olacağını belirttiğinde, Rükâne alaycı bir şekilde, "Sen sabahtan akşama kadar yalan söylemiyor musun?" diye karşılık vermiştir. Hz. Peygamber, buna rağmen koyunlarını almasını söylemiş, Rükâne ise "Sen benden daha hayırlı ve iyisin" diyerek Hz. Peygamber'in dürüstlüğüne teslim etmiştir. Hz. Peygamber ise "Bu durumda koyunlar üzerinde senden daha fazla hak sahibiyim" diyerek, doğruluğunu vurgulamıştır.¹⁹ Ancak Rükâne, Hz. Peygamber'in dürüstlüğüne kabul etmiş olmasına rağmen Müslüman olmamış; ta ki Mekke'nin fethi sırasında İslam'ı benimsemiştir. O esnada "Vallahi, seninle güreştığımızde sana semavi bir yardım indiğini anlamıştım" diyerek, Hz. Peygamber'e ilahi bir yardımın geldiğini kabul etmiştir. Bazı rivayetlerde ise, Rükâne'nin bu güreşin ardından Müslüman olduğu da belirtilmektedir.²⁰

2. Kaynaklarda Hz. Peygamber Rükâne Güreşi

Hz. Peygamber ile Rükâne arasındaki güreş hadisesi, ilk olarak Muhammed İbn İshak'ın *es-Sîre* adlı siyer eseri ve hadis âlimi Ma'mer b. Râşid'in (ö. 153/770) *el-Câmi'* isimli eseri gibi erken dönem kaynaklarında zikredilmiştir. Bu rivayet, daha sonraki dönemlerde diğer birçok kaynakta da yer almıştır. Hz. Peygamber ile Rükâne arasındaki güreş hadisinin güvenilirliği hadis ilmi açısından isnad zincirinin ve metnin derinlemesine incelenmesini gerektirmektedir. Hadisin sahih olup olmadığının tespitinde, rivayetin Hz. Peygamber'e kadar ulaşan nakil zinciri (isnad), metnin içeriği ve benzer rivayetlerle olan ilişkisi dikkate alınmalıdır. Hadis ilminin kabul ettiği ölçütler çerçevesinde yapılan bu değerlendirmeler, rivayetin güvenilirliği ve tarihi doğruluğuna dair önemli ipuçları sunacaktır.

2.1. İbn İshâk'ın *Sîre*'sinde Yer Alan Rivayet

نَا أَحْمَدُ: نَا يُونُسُ عَنْ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ وَالِدِي إِسْحَاقُ بْنُ يَسَارٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِرُكَّانَةَ بِنِ عَبْدِ بَرِيدٍ: أَسْلِمِي، قَالَ: لَوْ أَعْلَمْتُ مَا تَقُولُ حَقًّا لَفَعَلْتُ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَكَانَ رُكَّانَةُ مِنْ أَشَدِّ النَّاسِ - : أَفَرَأَيْتِ إِنْ صَرَ عَنَّا؟ تَعْلَمُ أَنَّ ذَلِكَ حَقٌّ؟ قَالَ: نَعَمْ، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَرَ عَهُ فَقَالَ لَهُ: غَدِ يَا مُحَمَّدُ، فَعَادَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَخَذَهُ الثَّانِيَةَ فَصَرَ عَهُ، وَأَنْطَلِقَ رُكَّانَةُ يَقُولُ: هَذَا سَاحِرٌ، لَمْ أَرِ مِثْلَ سِحْرِ هَذَا قَطُّ، وَاللَّهِ مَا مَلَكَتُ مِنْ نَفْسِي شَيْئًا حَتَّى وَضَعَ جَنْبِي إِلَى الْأَرْضِ.

Ahmed (bize rivayet etti): Yûnus, İbn İshâk'tan nakletti ki, babası İshâk b. Yesâr şöyle demiştir: Resulullah (s.a.v.), Rükâne b. Abdiyezîd'e "Müslüman ol" dedi. Rükâne, "Eğer söylediklerimin gerçek olduğunu bilseydim, yapardım" dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) ona, "Seni yere sersem, bunun hakikat olduğunu anlar mısın?" diye sordu. Rükâne, "Evet" dedi. Resulullah (s.a.v.) kalktı ve onu yere serdi. Rükâne, "Bir

¹⁹ Belâzürî, *Enşâbu'l-esrâf*, 1/175.

²⁰ İbn Hacer, *el-İşâbe*, 2/497.

daha yap, ya Muhammed” dedi. Resulullah (s.a.v.) onu tekrar tuttu ve yine yere serdi. Rükâne oradan ayrılırken şöyle dedi: “Bu bir büyücü, hayatımda bu kadar güçlü bir sihir görmedim. Vallahi, nefsim üzerinde hiçbir kontrolüm yoktu; ta ki O, beni yere yatırana kadar.”²¹

Hadisin senedi şu şekildedir: Ahmed ← Yûnus ← İbn İshâk ← İshâk b. Yesâr.

İbn İshâk, her ne kadar hadisle ilgilenmiş olsa da *es-Sîre* adlı eserinde yer verdiği rivayetlerde senetlerin muttasıl olmasına aynı ölçüde önem göstermemiştir. Bu bağlamda, Rükâne rivayetini babasından almış, ancak bu rivayeti kimden duyduğunu belirtmemiştir. Bu durum, senette bir kopukluğa, yani inkitâyâ işaret etmektedir. Hadis ilmi açısından bakıldığında, bu rivayeti en azından tâbiîn mürseli olarak kabul etmek gerekmektedir. İbn İshâk’ın, rivayeti naklettiği hocasını zikretmemesinin muhtemel sebepleri arasında, hocasının zayıf bir râvî olması,²² o dönemde senedin fazla önemsenmemesi ya da Hz. Peygamber’in hayatından bir hatırayı oğluyla paylaşma isteği sayılabilir.

Rical kitaplarını incelediğimizde, İbn İshâk b. Yesâr’ın, Abdullâh b. el-Ĥâris’in mevlâsı Miksem’den hadis rivayet ettiğini öğrenmekteyiz.²³ Ancak, İbn Ebî Ĥâtim, (ö. 327/938) İbn İshâk’ın bu rivayeti Miksem aracılığıyla Abdullah b. el-Ĥâris’ten almış olabileceğini ifade etmektedir.²⁴ Dahası, İbn İshâk’ın bu rivayeti, Rükâne ailesinden bir torundan almış olma ihtimali de vardır ve bu ikinci ihtimal daha kuvvetli görünmektedir. Zira, Abdullah b. el-Ĥâris’in Basra’ya yerleştiği, mevlâsı Miksem’in de muhtemelen orada bulunduğu bilinmektedir. Öte yandan, Muṭṭalibîlerden, özellikle de Rükâne ailesinin Medine’de ikamet ettiği göz önüne alındığında, İbn İshâk’ın rivayetinin kaynağının Medine ve Rükâne oğulları olması kuvvetle muhtemeldir.

2.2. Ma’mer b. Râşid’in Câmî’in’de Yer Alan Rivayet

Ma’mer b. Râşid, ilgili rivayeti “Bâbu Kuvveti’n-nebî” başlığı altında ele almıştır. Rivayet şu şekildedir:

أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زَيْدٍ، قَالَ: أَحْسَبُهُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ: صَارَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبَا رُكَّانَةَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَكَانَ شَدِيدًا، فَقَالَ: شَاءَ لِنِشَاءِ، فَصَرَعهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ أَبُو رُكَّانَةَ: عَاوَدَنِي، فَصَارَعهُ، فَصَرَعهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: عَاوَدَنِي فِي أُخْرَى، فَعَاوَدَهُ، فَصَرَعهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ أَبُو رُكَّانَةَ: مَاذَا أَقُولُ لِأَهْلِي؟ شَاءَ أَكَلَهَا الذِّئْبُ، وَشَاءَ تَكَسَّرَتْ، فَمَاذَا أَقُولُ لِلثَّالِثَةِ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا كُنَّا لِنَجْمَعَ عَلَيْكَ أَنْ نَصْرَعَكَ وَنُغْرَمَكَ". خُذْ غَنَمَكَ

Abdürrezzâk, Ma’mer’den, o da Yezîd b. Ebî Ziyâd’dan nakletti ki, sanırım bu Abdullâh b. Ĥâris’ten, dedi ki: Hz. Peygamber (s.a.v.) cahiliye döneminde Ebû Rükâne ile güreşti. Ebû Rükâne güçlüydü. Hz. Peygamber (s.a.v.), “Koyun karşılığı koyun,” dedi. Peygamber (s.a.v.) onu yere serdi. Ebû Rükâne, “Tekrar güreşelim,” dedi. Peygamber (s.a.v.) tekrar güreşti ve onu tekrar yere serdi. Ebû Rükâne, “Bir kez daha güreşelim,” dedi. Peygamber (s.a.v.) tekrar güreşti ve onu yine yere serdi. Ebû Rükâne dedi ki: “İlk koyunu aileme kurt yedi derim, ikinci koyun kırıldı derim, üçüncü koyun

²¹ İbn İshâk, *es-Sîre*, 276; İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, 2/28.

²² Mustafa Fayda, “İbn İshâk”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1999), 93-96.

²³ İbn Ĥibbân, *Sikât*, 6/48.

²⁴ İbn Ebî Ĥâtim, *el-Cerh ve’t-ta’dîl*, 2/237; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemal*, 2/495.

için ne derim?" Peygamber (s.a.v.) dedi ki: "Seni yenerken aynı zamanda zararına da neden olmayacağız; koyunlarını al."²⁵

Hadisin senedi şu şekildedir: Abdürrezzâk ← Ma'mer ← Yezîd b. Ebî Ziyâd ← Abdullâh b. el-Hâris.

Bu hadis, Abdürrezzâk aracılığıyla rivayet edilmiştir; ancak isnadı zayıf olarak değerlendirilmiştir. Zayıflığın nedenleri arasında, Ma'mer güvenilir, faziletli ve sağlam bir ravi olarak kabul edilmesine rağmen onun, Sâbit, el-A'meş, Hişâm b. 'Urve, 'Âsım b. Ebî Necûd ve Katâde'den yaptığı rivayetlerde bazı sorunlar tespit edilmiştir. Ma'mer'in kendisi, Katâde ile henüz genç yaşlarda tanıştığını ve sadece isnadları ezberlediğini ifade etmektedir. Abdürrezzâk, Mâlik'e Ma'mer hakkında soru sorduğunda, Mâlik'in "Eğer Katâde'den rivayet etmemiş olsaydı" şeklinde olumsuz bir değerlendirme yaptığı nakledilmiştir.²⁶ İbn Ma'in ise Ma'mer'in Iraklılardan rivayet ettiği hadislerden sakınılması gerektiğini, ancak Zührî ve İbn Tâvus'tan rivayet ettiğinde hadislerinin güvenilir olduğunu belirtmiştir.²⁷ Dâreku'nî, Ma'mer'in Katâde ve A'meş'ten naklettiği hadislerde hafıza zayıflığı yaşadığını ifade etmiştir. İbn Recep de bu duruma dikkat çekerek, Ma'mer'in Katâde'den yaptığı rivayetlerin güçlü olmadığını söylemiştir. Ma'mer'in Katâde'den on dört yaşındayken hadis duyduğuna dair rivayet ise zayıf kabul edilmektedir.²⁸

Abdullah b. el-Hâris (ö. 84), sahabe nesline mensup olup, Hz. Peygamber döneminde doğmuş ve onun tarafından tahnik yapılmıştır. Bu durum, bazı âlimler tarafından onun sahabe olarak kabul edilmesine neden olurken, diğerleri onun sahabe olmadığını savunmuştur. Abdullah b. el-Hâris, Basra'ya yerleşmiş ve Yezîd b. Muaviye'nin ölümünden sonra Basralılar tarafından vali olarak seçilmiştir. Birçok sahabeden hadis rivayet eden Abdullah b. el-Hâris'in mürsel rivayetleri de bulunmaktadır. Hicri 84'te Umman'da vefat etmiştir. Güvenilirliği konusunda âlimler arasında ittifak bulunan Abdullah b. el-Hâris, genel kanaat tâbiîn neslinden olduğu için doğrudan Hz. Peygamber'den hadis nakletmemiştir.²⁹

Yezîd b. Ebî Ziyâd el-Kûfî (ö. 137), Abdullah b. el-Hâris'in mevlâsıdır. Hüseyin b. Al'nin (ö. 61) şehit edildiği dönemde on üç veya on dört yaşlarında olduğu bilindiğinden, hicri 45-50 yılları arasında doğmuş olmalıdır. Ma'mer , bu rivayeti Yezîd b. Ebî Ziyâd'dan ya Basra'da ya da Kûfe'de almış olabilir. Ancak Yezîd b. Ebî Ziyâd, bazı münekkitletlerce zayıf bir râvî olarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme, onun yaşlandıkça hafızasının zayıflaması ve rivayetlerinde tutarsızlıkların ortaya çıkmasıyla ilgili olarak önemli bir etken teşkil etmektedir.³⁰

²⁵ Ebû 'Urve Ma'mer b. Râşid el-Başrî es-San'ânî el-Ezdî, *el-Câmi'*, thk. Habîburrahmân el-A'zamî (Beyrut: el-Mektebül-İslâmî, 1983/1403), 10/438; 11/427; Ebû Bekir Abdurrezzâk b. Hemmâm es-San'ânî, *el-Muşannef*, thk. Merkezü'l-Buḥûş ve Teknîku'l-Me'lûmât (Kahire: Dâru't-Te'sîl, 2013/1437), 10/438.

²⁶ Ebû Bekir Ahmed b. Ebî Ḥayseme Züheyr b. Ḥarb en-Nesâî, *et-Târîḫü'l-kebîr*, thk. Şalâh b. Fethî Hilel (Kahire: el-Farûkü'l-Ḥadîseti li't-Ṭabâ'ati ve'n-Neşr, 1424/2004), 3/327.

²⁷ Ebû Yûsuf Ya'kûb b. Süfyân el-Fesevî, *el-Ma'rife ve't-târîḫ*, thk. Ekrem Ziyâ el-'Umrî (Bağdat: Maṭba'atü'l-İrşad, 1974/1393), 2/281.

²⁸ Zeyneddîn Abdurrahmân b. Ahmed b. Receb b. Hasan es-Selâmî el-Bağdâdî, *Şerḫü 'İleli't-Tirmizî*, thk. Hemmâm Abdurrahîm Sa'îd (Ürdün: Mektebetü'l-Menâr, 1987/1407), 2/501-612.

²⁹ Ebû Nu'aym, *Ma'rifetü's-şahabe*, 3/1617; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 14/396-399.

³⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/135-140.

Rivayette Yezîd b. Ebî Ziyâd'ın, "Zannediyorum Abdullah b. el-Hâris'ten" ifadesi dikkat çekicidir. Yezîd'in Abdullah b. el-Hâris'ten hadis işittiğini kesin bir şekilde belirtmemesi ve hadisin mürsel olması, isnadın zayıflığını artırmıştır. Ayrıca, Abdullah b. el-Hâris'in bu rivayeti kimden aldığı bilinmemekte olup, bu durum senette bir kopukluk (inkitâ) gözlemlenmesine neden olmaktadır.

2.3. Ebû Dâvûd'da Yer Alan Rivayet

Konuyla ilgili olarak, Ebû Dâvûd'un *Sünen*'inde kayıtlı bulunan rivayet ise şu şekildedir:

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَبِيعَةَ حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَسْقَلَانِيُّ عَنْ أَبِي جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ رُكَّانَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رُكَّانَةَ صَارَعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَرَغَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ رُكَّانَةُ وَسَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ «فَرَّقَ مَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْمُشْرِكِينَ الْعَمَائِمَ عَلَى الْقَلَائِسِ».

Muhammed b. Rebî'a hadisi Ebü'l-Hasan el-Askalânî'den o da, Ebû Ca'fer b. Muhammed b. Alî b. Rükâne'den, onun da babasından naklen rivayet etti ki, Rükâne, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ile güreşti ve Peygamber Efendimiz onu yere serdi. Rükâne şöyle dedi: "Peygamber Efendimizin (s.a.v.) şöyle dediğini duydum: 'Bizi müşriklerden ayıran fark, sarıklarımızı külahlarımızın üzerine sarmamızdır'"³¹.

Hadisin senedi şu şekildedir: Ebû Dâvûd ← Kuteybe b. Sa'îd ← Muhammed b. Rebî'a ← Ebü'l-Hasan el-Askalânî ← Ebû Ca'fer b. Muhammed b. Alî b. Rükâne ← Muhammed b. Alî b. Rükâne.

İbn Hacer "*Tehzîbü't-Tehzîb*" adlı eserinde Muhammed b. Rebî'a'nın, Ebü'l-Hasan el-Askalânî'den yaptığı rivayeti esas alan kaynaklarda, Ebü'l-Hasan el-Askalânî'nin, Ebû Ca'fer b. Muhammed b. Rükâne'den hadis naklettiği, ondan ise Muhammed b. Rebî'a el-Kilâbî'nin rivayette bulunduğu belirtilmiştir.³² Ancak "*et-Taḳrîb*" adlı eserinde ise Ebû Ca'fer b. Muhammed b. Rükâne'nin meçhul olduğu ifade edilmiştir.³³ Münzirî de bu konuda şunu dile getirmiştir: Tirmizî, bu hadisi rivayet etmiş ve hadisin "garîb" olduğunu, isnadının sağlam olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, Ebü'l-Hasan el-Askalânî ve İbn Rükâne'nin tanınmadığını da eklemiştir. "*Tehzîbü't-Tehzîb*"de, Ebû Ca'fer b. Muhammed b. Rükâne'nin babasından hadis rivayet ettiği ve ondan da Ebü'l-Hasan el-Askalânî'nin rivayette bulunduğu kaydedilmektedir.³⁴ Ebû Dâvûd'un çeşitli nüshalarında, isnadın "Ebû Ca'fer b. Muhammed b. Alî b. Rükâne" şeklinde yer aldığı, ancak "*Tehzîbü't-Tehzîb*" ve "*et-Taḳrîb*" de "Alî" isminin geçmediği gözlemlenmektedir. İbn Reslân (844/1440), bu isnadın Ebû Dâvûd'un genel rivayetlerinde ve Tirmizî'de aynı şekilde yer aldığını, ayrıca Ebû Hâtim ve diğer âlimler tarafından da zikredildiğini belirtmiştir.³⁵ Lü'lû rivayetinde ise "Ebû Ca'fer b. Muhammed b. Alî b. Rükâne" şeklinde geçmektedir. Bazı râvîler, bu şahsın "Ebû Ca'fer b. Muhammed b. Yezîd b. Rükâne" olduğunu, babası Muhammed b. Rükâne'den hadis naklettiğini ve Rükâne'nin Abdüyezîd b. Hâşim b. el-Muṭṭalib b. Abdimenâf'ın oğlu

³¹ Ebû Dâvûd, "Libâs", 23.

³² İbn Hacer Ebü'l-Faḍl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-'Askalânî, *Tehzîbü't-Tehzîb* (Haydarabat: Maṭb'atü Dâireti'l-Me'ârif, 1909/1327), 12/55, 73.

³³ İbn Hacer Ebü'l-Faḍl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-'Askalânî, *Taḳrîbü't-Tehzîb*, Muhammed 'Avvâme (Suriye: Dâru'r-Reşîd, 1986/1406), 478.

³⁴ İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb* 12/ 73.

³⁵ Şihâbüddîn Ebü'l-'Abbâs Ahmed b. Hüseyin b. Alî b. Reslân el-Maḳdisî, er-Remlî, *Şerhu Süneni Ebî Dâvûd*, Hâlid er-Ribât (Mısır: Dâru'l-Felâḥ li'l-Baḥsi'l-İlmî ve Taḥkîki't-Türâs, 2016/1437), 16/307.

Bu hadis, Beyhakî tarafından Ebû Dâvûd yoluyla rivayet edilmiştir. Aynı zamanda, Ebû Nu'aym Yezîd b. Hârûn yoluyla, Ebû Şeyh Muhammed b. Kesîr yoluyla, Hâfîb el-Bağdâdî Hâfîs b. Ömer ve Ebû Bekir eş-Şâfiî yoluyla, ayrıca Ebû Şeyh Abdullah b. Yezîd yoluyla da rivayet edilmiştir. Bu hadis, dört râvî (Yezîd, İbn Kesîr, Hâfîs ve İbn Yezîd) tarafından Hammâd b. Seleme'den benzer şekilde nakledilmiştir. Ancak Hâfîs ve İbn Yezîd, bu rivayeti Hammâd'dan, 'Amr b. Dinâr üzerinden, Sa'îd b. Cübeyr ve İbn 'Abbâs'a kadar uzanan daha detaylı bir isnadla nakletmişlerdir.

Hadisin isnadı mürsel olduğu için zayıf kabul edilmiştir. İbn Hacer, Sa'îd b. Cübeyr'in Rükâne'ye yetişmediğini belirterek hadisin zayıflığına işaret etmiştir.⁴⁰ Beyhakî ise bu hadisi "iyi bir mürsel" olarak nitelendirmiştir.⁴¹ Hammâd b. Seleme'nin isnadı iki farklı yoldan gelmektedir: İlki, Hammâd'dan 'Amr b. Dinâr ve Sa'îd b. Cübeyr üzerinden mürsel olarak nakledilmiş; bu isnad, Mûsâ b. İsmâîl ve Yezîd b. Hârûn gibi güvenilir râvîler tarafından desteklenmiştir. Ancak isnadın bir diğer râvîsi olan Muhammed b. Muhammed b. el-Ezher hakkında yeterli bilgi bulunmamakta, yalnızca Hâfîb el-Bağdâdî'nin onu *et-Târîh* kitabında zikrettiği bilinmektedir.⁴² Diğer bir râvî olan Muhammed b. Kesîr ise sadûk (doğru sözlü) bir râvî olmasına rağmen çokça hata yapan biri olarak bilinmektedir.⁴³

İsnadın ikinci yolu, Hammâd'dan 'Amr b. Dinâr ve Sa'îd b. Cübeyr üzerinden İbn 'Abbâs'a ulaşan bir muttasıl (kesintisiz) senettir. Bu yolda Hâfîs b. Ömer eđ-Darîr el-Mukrî'nin güvenilirliği kabul edilmekte,⁴⁴ ancak rivayet eden Ahmed b. Atâb el-Mervezî hakkında, Zehebî'nin eleştirileri yer almaktadır. Zehebî, Ahmed b. Atâb'ın salih bir şeyh olduğunu, ancak münker (zayıf ve garip) rivayetler naklettiğini belirtmiştir. Zehebî, bu tür rivayetler nedeniyle onun tek başına rivayet ettiği hadislerde tereddüt edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.⁴⁵ İsnadın son râvîsi Abdullah b. Yezîd el-Mekkî el-Mukrî ise güvenilir ve faziletli bir râvî olarak kabul edilmiştir. İbn Kayyim ve İbn Kesîr de bu isnadı kabul etmişlerdir.⁴⁶

Sonuç olarak, bu hadisin zayıf olduğu kanaati daha baskındır. Hammâd b. Seleme, güvenilir iki râvî (Tabûzekî ve İbn Yezîd) tarafından nakledilen bu hadiste hata yapmıştır; zira birisi hadisi mürsel, diğeri ise muttasıl olarak rivayet etmiştir. Hammâd, Sâbit el-Bennânî ve Humejd eđ-Ta'vîl dışındaki rivayetlerinde hata yapma eğilimindedir. Müslim de Hammâd'ın, Sâbit dışındaki râvîlerden hadis naklettiğinde

⁴⁰ İbn Hacer Ebû'l-Fađl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-'Askalânî, *el-Telhîşu'l-habîr*, Muhammed es-Şânî b. Ömer b. Mûsâ (Kahire: Dâru Ađvâ es-Selef, 2007/1428), 6/3094.

⁴¹ Beyhakî, *Sünenü'l-Kebîr*, 20/25.

⁴² Ebû Bekir Ahmed b. Alî b. Sâbit el-Hâfîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdât*, Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf (Beyrut: Daru'l-Ġarbi'l-İslâmî, 2002/1422), 4/353.

⁴³ İbn Hacer, *Takrîb*, 504.

⁴⁴ İbn Hacer, *Takrîb*, 173.

⁴⁵ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehabî, et-Türkmânî el-Fârikî, *Mizânü'l-i'tidâl fi nakdi'r-ricâl*, thk. Alî Muhammed el-Bicâvî (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife li't-Tabâ'a ve'n-Neşr, 1963/1382), 1/118.

⁴⁶ İbnü'l-Kayyim el-Cevziyye Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyûb el-Hanbelî, *el-Fürûsiyye*, nşr. Ebû 'Ubeyde Meşhûr b. Hasan (Suudi Arabistan Hâil: Dâru'l-Endülüs, 1414/1993), 202.

sıkça hata yaptığını belirtmiştir. Bu durum, hadisin zayıf olarak değerlendirilmesine yol açmaktadır.⁴⁷

3. Rükâne'den Gelen Rivayetler

Rükâne'den iki farklı rivayet nakledilmiştir. Bu rivayetlerden ilki, Ebû Dâvûd ve Tirmizî'nin *Sünen*'lerinde, ayrıca Hâkim'in *el-Müstedrek*'i ile Ebû Ya'lâ'nın *Müsned*'inde yer almaktadır. Rivayetin metni şu şekildedir.

1. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ النَّفَّيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَبِيعَةَ حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْعَسْقَلَانِيُّ عَنْ أَبِي جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ رُكَانَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رُكَانَةَ صَارَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَصَرَ عَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ رُكَانَةَ وَسَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ «فَرَّقْ مَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْمُشْرِكِينَ الْعَمَائِمَ عَلَى الْقَلَانِسِ».

Bize Kuteybe b. Sa'îd es-Şekâfî, Muhammed b. Rabi'a'dan, Ebü'l-Hasan el-Askalânî'den, Ebu Ca'fer b. Muhammed b. Alî b. Rükâne'den, babasından naklen şöyle rivayet etti: Rükâne Hz. Peygamberle (s.a.v.) gürüşmüş, Hz. Peygamber (s.a.v.) onu yenmiştir. Rükâne şöyle demiştir: "Hz. Peygamberden şu sözü işittim: 'Bizimle müşrikler arasındaki fark, sarıkların külahlar üzerinde olmasıdır.'"⁴⁸

Kaynaklarda, Rükâne'nin Hz. Peygamber (s.a.v.) ile gürüştiği ve bu müsabakada mağlup olduğu rivayet edilmiştir. Bu olayın akabinde Rükâne'nin, Hz. Peygamber'den "Müşriklerle aramızdaki fark, fes üzerine sarık sarmaktır" şeklindeki ifadeyi duyduğu ve bunu aktardığı belirtilmiştir. Söz konusu hadisle ilgili değerlendirme ise yukarıda ele alınmıştır.

2. حَدَّثَنَا ابْنُ السَّرْحِ وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ خَالِدِ الْكَلْبِيِّ أَبُو ثَوْرٍ - فِي آخِرِينَ - قَالُوا حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ الشَّافِعِيُّ حَدَّثَنِي عَمِّي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ شَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ السَّائِبِ عَنْ نَافِعِ بْنِ عُجْبَرِ بْنِ عَبْدِ يَزِيدِ بْنِ رُكَانَةَ أَنَّ رُكَانَةَ بْنَ عَبْدِ يَزِيدٍ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ سَهَيْمَةَ الْبَيْتَةَ فَأَخْبَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - بِذَلِكَ وَقَالَ وَاللَّهِ مَا أَرَدْتُ إِلَّا وَاحِدَةً. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - « وَاللَّهِ مَا أَرَدْتُ إِلَّا وَاحِدَةً ». فَقَالَ رُكَانَةُ وَاللَّهِ مَا أَرَدْتُ إِلَّا وَاحِدَةً. فَرَدَّهَا إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَطَلَّقَهَا الثَّانِيَةَ فِي زَمَانِ عُمَرَ وَالثَّلَاثَةَ فِي زَمَانِ عُثْمَانَ. قَالَ أَبُو دَاوُدَ أَوَّلُهُ لَفْظُ إِبْرَاهِيمَ وَأَجْرُهُ لَفْظُ ابْنِ السَّرْحِ.

Ebû Dâvûd, İbnü's-Serh ve İbrâhîm b. Hâlid el-Kelbî Ebû Sevr, Muhammed b. İdrîs eş-Şâfî, Muhammed b. Alî b. Şafî, Abdullah b. Alî b. es-Sâib, Nâfî' b. 'Uceyr b. Abdiyezîd b. Rükâne senedi ile rivayet ettiğine göre Rükâne b. Abdiyezîd eşi Süheyme'yi üç talakla boşamış ve bunu Hz. Peygamber'e "Vallahi bir talakı murat ettim" diyerek haber vermiştir. Hz. Peygamber de "Vallahi bir talak mı murat ettin?" diye sorduğunda O da "Vallahi bir talak murat ettim" demiştir. Bunun üzerine Hz. Peygamber Süheyme ile evliliğine devam etmesini söylemiştir. Rükâne ikinci boşamasını Hz. Ömer, üçüncü boşamasını da Hz. Osman zamanında gerçekleştirmiştir. Sonunda üç talak ile eşi Süheyme'den boşanmıştır.⁴⁹

Rükâne'nin eşi Süheyme'yi bâin talâk ile boşaması hadisesine ilişkin bu rivayet, Ebû Dâvûd et-Ṭayâlisî, Ebû Dâvûd, Hâkim, Dârekuṭnî ve Beyhaḳî gibi önde gelen hadis

⁴⁷ Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî en-Nîsâbûrî, *Kitâbü't-temyîz*, thk. Muhammed Mustafa el-A'zamî (Suudi Arabistan: Mektebetü'l-Kevser, 1410), 218; İbn Receb *Şerhu 'İleli't-Tirmizî*, 2/783.

⁴⁸ Ebû Dâvûd, "Libâs", 22; Tirmizî, "Libâs", 42; Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/452; Ebû Ya'la, *Müsnedü Ebî Ya'la*, 3/5.

⁴⁹ Ebû Dâvûd, "Talâk", 14; Hâkim, *el-Müstedrek*, 2/200; Ebü'l-Hasan Alî b. Ömer b. Ahmed ed-Dârekuṭnî *Sünen*, thk. Şu'ayb el- Arnaût - Hasan Abdülmun'im Çelebi- Sa'îd el-Lahhâm (Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 1424-2004), 5/59-62.

âlimlerinin eserlerinde yer almaktadır. Rivayetin râvîlerinden Ahmet b. 'Amr Abdillâh b. Serh hakkında İbn Hacer güvenilir olduğunu söylemiştir.⁵⁰ İbrahim b. Hâlid el-Kelbî, İmam Şâfiî'nin önde gelen öğrencilerinden biri olup güvenilir bir râvî olarak tanınmaktadır. İlk dönemlerinde fıkıh öğreniminde re'y metodunu (akıl yürütme yoluyla hüküm çıkarma) benimsemişken, İmam Şâfiî'nin Bağdat'a gelişiyle birlikte onun ilmî meclislerine katılmış ve bu süreçte mezhebini Şâfiî'ye tâbi olacak şekilde değiştirmiştir.⁵¹ Muhammed b. Alî b. Şâfi' ve Abdullâh b. Alî b. Sâib'in güvenilir olduğu, İmam Şâfiî tarafından *el-Ümm* adlı eserinde açıkça ifade edilmiştir.⁵² İbn Hibbân, Nâfi' b. 'Uceyr'in oğlu Muhammed'in bu hadisi rivayet ettiğini ve onun sahabî olduğunu belirtmiştir.⁵³ Dârekuṭnî, *Sünen*'inde Ebû Dâvûd'dan bu senetle rivayette bulunmuş ve hadisin sonunda Ebû Dâvûd'un "Bu hadis sahihtir" dediğini nakletmiştir.⁵⁴ Hâkim hadisin sıhhatine dair şunları ifade etmiştir: "Bu rivayet sahih kabul edilmiştir, zira İmam Şâfiî, bu hadisi titizlikle incelemiş ve ailesinden nakletmiştir. Sâib b. Abdiyezîd, Rükâne'nin kardeşidir. Muhammed b. Alî b. Şâfi' ise Şâfiî'nin amcası ve dönemin Kureyş şeyhidir."⁵⁵ İbn Kesîr, *İrşâdü'l-fakîh* adlı eserinde, "Bu hadis, inşallah, hasen bir hadistir" ifadesini kullanmıştır.⁵⁶ İbn Abdilber ise *el-İstizkâr* adlı eserinde şu değerlendirmede bulunmuştur: "Şâfiî'nin, amcasından Rükâne hadisini rivayet etmesi hadisin bütünlüğünü pekiştirir. Zira rivayet ettiği ayrıntılar ana metinlere aykırı değildir. Ayrıca Şâfiî ve ailesi güvenilir râvîler olup Rükâne ailesine mensuptur. Dolayısıyla bu hadis ile ilgili en doğru bilgiye sahip olmaları tabii kabul edilmelidir."⁵⁷

Bu rivayetin senedine bakıldığında, hadisin doğrudan Rükâne'den gelmediği anlaşılabilir. Bu nedenle, rivayetin Ebû Dâvûd'un *Talâk* kitabındaki "el-Bette" babında yer alan diğer hadislerle birlikte ele alınması gerekmektedir. Söz konusu diğer rivayetler ise şu şekilde aktarılmaktadır:

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ النَّسَائِيُّ أَنَّ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ حَدَّثَهُمْ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِدْرِيسَ حَدَّثَنِي عَمِّي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ ، عَنْ ابْنِ السَّائِبِ ، عَنْ نَافِعِ بْنِ عَجَّيْرٍ ، عَنْ رُكَانَةَ بْنِ عَبْدِ يَزِيدَ بْنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذَا الْحَدِيثِ .

Bize Muhammed b. Yûnus en-Nesâî, Abdullah b. Zübeyir'in kendilerine Muhammed b. İdrîs'ten, onun da amcası Muhammed b. Alî'den, İbnü's-Sâib'den, Nâfi' b. 'Uceyr'den, Rükâne b. Abdiyezîd'den, Hz. Peygamberden (s.a.v.) bu hadisi (yukarıdaki) rivayet ettiğini naklettiğini bildirdi.⁵⁸

حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الْعَتَكِيُّ، نَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ ، عَنْ الزُّبَيْرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ يَزِيدَ بْنِ رُكَانَةَ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ «أَنَّهُ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ الْبَيْتَةَ فَاتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: مَا أَرَدْتَ؟ قَالَ: وَاحِدَةٌ، قَالَ: اللَّهُ قَالَ: اللَّهُ، قَالَ هُوَ عَلَى مَا أَرَدْتَ.» قَالَ أَبُو دَاوُدَ : وَهَذَا أَصَحُّ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ جُرَيْجٍ: أَنَّ رُكَانَةَ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ ثَلَاثًا لِأَنَّهَا أَهْلُ بَيْتِهِ، وَهُمْ أَعْلَمُ بِهِ، وَحَدِيثُ ابْنِ جُرَيْجٍ رَوَاهُ عَنْ بَعْضِ بَنِي أَبِي رَافِعٍ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ .

Bize Süleymân b. Dâvûd el-'Atakî, Cerîr b. Hâzim'den, Zübeyir b. Sa'îd'den, Abdullah b. Alî b. Yezîd b. Rükâne'den, babasından, dedesinden şöyle nakletmiştir:

⁵⁰ İbn Hacer, *Takrîb*, 83.

⁵¹ İbn Hacer, *Takrîb*, 89.

⁵² Şâfiî, *el-Ümm*, 5/174.

⁵³ İbn Hibbân, 3/413.

⁵⁴ Ebü'l-Hasan Alî b. Ömer b. Ahmed b. Mehdi el-Bağdâdî, ed-Dârekuṭnî, *Sünen*, 5/60.

⁵⁵ Hâkim, *el-Müstedrek*, 3/658.

⁵⁶ İsmâil b. Kesîr ed-Dimaşkî, *İrşâdü'l-fakîh ilâ ma'rifet edilleti'l-tenbîh*, thk. Behce Yûsuf Hamd Ebu't-Ṭayyib (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1996/1416), 2/197.

⁵⁷ Ebû Ömer Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdilber el-Kurtubî, *el-İstizkâr*, thk. Sâlim Muhammed 'Atâ, Muhammed Alî Muavviz (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2000/1421), 6/12.

⁵⁸ Ebû Dâvûd, "Talâk", 14.

Rükâne, eşini kesin bir şekilde boşamış ve Hz. Peygambere (s.a.v.) gelmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) “Ne niyet ettin?” diye sormuş, Rükâne “Bir boşama” demiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) “Allah adına mı?” diye sormuş, Rükâne “Allah adına” demiştir. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) “Bu, niyetine göre gerçekleşmiştir” demiştir. Ebû Davud, bu hadisin İbn Cüreyc’in “Rükâne eşini üç kez boşadı” hadisine göre daha doğru olduğunu çünkü bu hadisin Rükâne’nin ailesi tarafından rivayet edildiğini ve onların bu meseleyi daha iyi bildiklerini söylemiştir. İbn Cüreyc’in hadisi ise, bazı Ebû Rafi oğullarından, İkrime’den, İbn Abbas’tan rivayet edilmiştir.⁵⁹

İkinci rivayet, Muhammed b. Yûnus en-Nesâî, Abdullah b. Zübeyir, Muhammed b. İdrîs, amcası Muhammed b. Alî, İbnü’s-Sâib, Nâfi’ b. ‘Uceyr ve nihayet Rükâne b. Abdiyezîd’den aktarılmıştır. Bu senedde yer alan ravilerle ilgili farklı değerlendirmeler bulunmaktadır.

Muhammed b. Yûnus en-Nesâî hakkında Zehebî, *Mîzânü’l-i’tidâl* adlı eserinde onun güvenilir addedildiğini, Ebû Dâvûd tarafından güvenilir olarak nitelendirildiğini ifade etmiştir. Ancak Zehebî, onun pek tanınmayan bir ravi olduğunu da vurgular.⁶⁰ İbn Hacer ise *Takrîb*’de Muhammed b. Yûnus’un güvenilir bir ravi olduğunu belirtmiştir.⁶¹

Rivayetin senedinde yer alan Abdullâh b. Zübeyir b. Sa’îd el-Hâşimî, senedin zayıf olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır. Abdullâh’ın yalnızca İbn Hibbân tarafından güvenilir kabul edildiği, diğer âlimlerce meçhul raviler arasında sayıldığı belirtilmiştir. Akili, Abdullâh’ın rivayetlerinde isnadın karışık olduğunu ve güvenilir olmadığını ifade eder. Aynı şekilde İbn Hacer, *Takrîb*’de onun rivayetlerini zayıf olarak nitelemiştir.⁶²

Seneddeki diğer bir ravi olan Alî b. Yezîd b. Rükâne’nin durumu ise belirsizdir. Buḥârî, *et-Târîḫü’l-Kebîr* adlı eserinde, Alî b. Yezîd’in rivayetlerinin sahih olmadığını ifade etmiştir.⁶³

Sonuç olarak, rivayetin hasen olduğu belirtilmişse de, senedindeki Abdullâh b. Zübeyir b. Sa’îd el-Hâşimî’nin zayıf kabul edilmesi, rivayetin genel olarak zayıf olarak değerlendirilmesine yol açmıştır. Bununla birlikte, rivayetin başka bir yoldan hasen olarak nakledildiği de ifade edilmiştir.⁶⁴

Üçüncü rivayet, Süleymân b. Dâvûd’un Cerîr b. Hâzim’den, onun Zübeyir b. Sa’îd’den, onun Abdullâh b. Alî b. Yezîd b. Rükâne’den, onun da babası ve dedesi yoluyla naklettiği bir senede dayanmaktadır. Bu rivayet Tirmizî ve İbn Mâce tarafından aktarılmıştır. Tirmizî, bu rivayetin yalnızca bu senedle bilindiğini belirtmiştir. Buḥârî’ye hadisle ilgili görüşünü sorduğunda, Buḥârî’nin sened ve metin açısından rivayette karışıklıklar olduğunu ifade ettiğini, hadisin en doğru yorumunun, Rükâne’nin eşini kesin olarak boşadığı ve metinde geçen “üç boşama” ifadesinin anlam itibarıyla zikredilmiş olabileceği belirtmiştir.⁶⁵ Ebû Dâvûd, Nâfi’ b. ‘Uceyr’den

⁵⁹ Ebû Dâvûd, “Talâk”, 14.

⁶⁰ Zehebî, *Mîzânü’l-i’tidâl*, 4/74.

⁶¹ İbn Hacer, *Takrîb*, 515.

⁶² İbn Hacer, *Takrîb*, 314.

⁶³ Buḥârî, *Târîḫ*, 6/301.

⁶⁴ Ebû Abdillâh Muhammed b. Ebû Bekir b. Eyyûb İbn Kayyim el-Cevziyye, *Tehzîbü Süneni Ebî Dâvûd ve İdâḫü ‘ilelihi ve müşkilâtıh*, thk. Alî b. Muhammed el-‘Umrân, Nâbil b. Naşşâr es-Sindî, (Beirut: Dâru İbn Hâzım, 2. Basım, 2019/1440), 1/537.

⁶⁵ Tirmizî, “Talâk”, 2.

gelen rivayetin sahih olduğunu ifade etmişse de, İmam Ahmed, rivayet yollarının zayıf olduğuna işaret etmiştir. Bu değerlendirmeler, rivayetin güvenilirliği konusunda ihtiyatlı bir yaklaşımın gerekli olduğunu göstermektedir.⁶⁶

Hadisin râvîlerinden Zübeyir b. Sa'îd hakkında, Zehebî *Mîzânü'l-i'tidâl* adlı eserinde farklı değerlendirmeler nakletmiştir. İbn Ma'în bir değerlendirmesinde onu güvenilir kabul etmiş, başka bir sefer ise "bir şey değil" ifadesini kullanmıştır. Ebû Zur'a, Zübeyir b. Sa'îd'i "Şeyh" olarak nitelendirirken, Nesâî ve Zekeriya es-Sâcî onun zayıf olduğunu belirtmişlerdir. Dârekuţnî, onun rivayetlerinin ibret alınabilecek türden olduğunu ifade etmiş, Hâkim ise "onlara göre güçlü değil" değerlendirmesinde bulunmuştur. İbnü'l-Medînî de onu zayıf kabul etmiş, 'Aclûnî ise özellikle boşanma konusundaki bir rivayetin garip olduğunu kaydetmiştir. Buna karşın, İbn Hibbân, Zübeyir b. Sa'îd'i güvenilirler arasında zikretmiştir.⁶⁷ Abdullâh b. Alî b. Yezîd b. Rükâne, dedesi hakkında rivayet ettiği hadisi babası Alî b. Yezîd b. Rükâne'den nakletmiştir. Zehebî, Abdullâh b. Alî'nin, "dedesi" ifadesiyle büyük dedesi Rükâne'yi kastettiğini belirtmiştir.⁶⁸ Bütün bu rivayetler Rükâne'nin hayatına ve onun Hz. Peygamber ile olan etkileşimlerine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada, Hz. Peygamber ile Rükâne arasında gerçekleşen güreş rivayetlerinin incelenmesi, İslam'ın erken dönemindeki önemli figürlerden biri olan Rükâne'nin hayatı ve onun Peygamberimiz ile yaşadığı bu önemli olayın İslam toplumuna etkileri ele alınmıştır. İslam'ın ilk döneminde toplumsal dinamiklerin anlaşılması için Hz. Peygamber'in Rükâne ile güreşine dair rivayetlerin önemine değinilmiş, bu olayın İslam'ın yayılma sürecindeki rolüne dikkat çekilmiştir. Rükâne'nin Hayatı başlığı altında ise Rükâne'nin soy ağacı, aile yapısı ve İslam'la olan tanışma süreci ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Güçlü ve saygın bir figür olarak Rükâne'nin Hz. Peygamber ile olan karşılaşmalarının, Arap toplumundaki fiziksel güç ve cesaret kavramlarına da atıfta bulunulmuştur.

Rükâne b. Abdiyezîd ve Ailesi başlığı, Rükâne'nin ailesi ve soyuna dair detayları içerir. Hz. Peygamber ile aynı kuşakta yer alan Rükâne'nin Kureyş kabilesinden güçlü bir kişi olduğu, güreşle ün kazandığı ve peygamberimizle akrabalık bağlarına sahip olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, annesi, kardeşleri ve evlilikleri hakkında da bilgiler sunulmuş, bu bilgilere ek olarak kaynaklardaki farklı rivayetler tartışılmıştır.

Rükâne'nin Müslüman olması ve Medine'ye yerleşmesi bölümünde, Rükâne'nin İslam'a nasıl girdiği ve Hz. Peygamber'le güreşmesinin bu süreçteki etkileri anlatılmıştır. Rivayetlere göre, Hz. Peygamber'in olağanüstü gücünü gören Rükâne başlangıçta tereddüt etmişse de zamanla bu gücün ilahi bir yardım olduğunu kabul etmiş ve İslam'a girmiştir. Mekke'nin fethinden sonra Müslüman olan Rükâne'nin, Medine'ye yerleşmesi ve burada Hz. Peygamber'in kendisine tahıl yardımı yapması gibi olaylar, İslam toplumunun yapısına dair önemli ipuçları sunmaktadır.

⁶⁶ Ebû Dâvûd, "Talak", 15.

⁶⁷ Zehebî, *Mîzânü'l-i'tidâl*, 2/67.

⁶⁸ Zehebî, *Mîzânü'l-i'tidâl*, 2/463; Abdülhak b. Abdîrahmân b. Abdillâh b. Hüseyin b. Sa'îd İbrâhim el-Ezdî Eşbîlî İbnü'l-Harrât, *el-Ahkâmü'l-vüştâ min hadîsi'n-nebî*, thk. Hamdî es-Selefi, Şubhî es-Sâmîrâî (Riyad: Mektebetü'r-Rüşd li'n-Neşr ve't-Tevzî', 1995/1416), 3/196; İbn Kâyyim, *Tehzîbü Süneni Ebî Dâvûd*, 1/537. Sehârenpûrî, *Bezlü'l-mechûd*, 8/213-214.

Rükâne'nin vefatı başlığı altında Rükâne'nin ölüm tarihi hakkındaki çeşitli rivayetler ele alınmış ve güvenilir bir tarih vermenin zorluğu vurgulanmıştır. Rükâne'nin vefatına dair farklı görüşler sıralanmış, özellikle Muaviye döneminde ya da Hz. Osman'ın halifeliği sırasında vefat ettiği tahmin edilmiştir.

Hız. Peygamber'in Rükâne ile gürleşmesi başlığı, bu olayın ayrıntılarına odaklanır. Rivayetlere göre, Hız. Peygamber ile gürleşen Rükâne, her ne kadar yenilse de başlarda İslam'ı kabul etmemiştir. Ancak, gördüğü mucizeler ve Hız. Peygamber'in dürüstlüğü onu etkileyerek daha sonra Müslüman olmasına neden olmuştur. Olayın İslam tarihi açısından önemi vurgulanmıştır.

Hız. Peygamber ile Rükâne arasında gerçekleşen gürleş olayı, İslam'ın erken dönemindeki toplumsal dinamikleri anlamak açısından önemli bir yer tutmaktadır. Gürleşte yenilmeyen bir figür olarak bilinen ve fiziksel gücüyle öne çıkan Rükâne, Arap toplumunun cesaret ve güç kavramlarına yönelik alguların şekillendiği bir dönemde, Hız. Peygamber ile yaptığı karşılaşma sonrasında İslam'a ilgi duymuştur. Rivayetlere göre, Peygamberimiz ile yaptığı gürleş ve bu esnada tanık olduğu olağanüstü olaylar, Rükâne'nin İslam'ı kabul sürecinde etkili olmuştur.

Rükâne'nin hayatı ve Peygamberimizle olan akrabalık bağları, onun İslam toplumundaki yeri ve önemi hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Rükâne'nin Kureys kabilesine mensup olması, onun Arap toplumunda ne kadar güçlü ve saygın bir konumda olduğunu göstermektedir. Ayrıca, İslam'ın yayılma sürecinde, Rükâne gibi güçlü bir figürün Müslüman olması, toplum nezdinde İslam'ın yayılmasını ve tanınmasını artıran ve bu süreçte fiziksel güçten daha büyük manevi bir gücün varlığını ortaya koyan bir olay olarak değerlendirilebilir.

Rükâne'nin Müslüman oluşu ve Medine'ye yerleşmesi, İslam toplumunun dayanışma, yardımseverlik ve Peygamberimizin önderliğinde nasıl bir birliktelik oluşturduğuna dair de önemli veriler sunmaktadır. Rükâne'nin vefatına dair farklı rivayetler olsa da onun İslam tarihindeki yeri, sadece bir gürleşçi olarak değil, aynı zamanda Peygamberimizin mesajına tanık olan ve onu kabul eden bir figür olarak hatırlanmaktadır. Bu bağlamda, Hız. Peygamber'in Rükâne ile gürleşinin, İslam'ın yayılma süreci ve kültürel dinamikler üzerindeki etkisi tartışılmaz bir öneme sahiptir.

Rükâne b. Abdiyezîd'e nispet edilen rivayetler, hadis literatüründe farklı kanallardan ve senetlerle aktarılmıştır. Bu rivayetlerin ortak noktasını, Rükâne'nin Hız. Peygamber ile olan bireysel etkileşimleri oluşturmaktadır. Hadislerde, Rükâne'nin Hız. Peygamber ile gürleşmesi, Müslüman oluşu ve üç talak meselesi öne çıkan olaylar arasındadır. Rivayetlerin isnadları incelendiğinde, çeşitli zayıflıkların ve kopuklukların bulunduğu tespit edilmiştir. Özellikle İbn İshâk, Ma'mer b. Râşid ve Ebû Dâvûd gibi büyük muhaddislerin eserlerinde yer alan rivayetlerin isnadları, râvîlerin güvenilirliği ve rivayetlerin mürsel olması nedeniyle tenkit edilmiştir.

Rükâne'nin Hız. Peygamber ile gürleşmesi hadisesi farklı şekillerde aktarılmış ve bu rivayetlerin senetlerinde meçhul veya zayıf râvîlerin bulunması, hadislerin sıhatine dair tartışmaları beraberinde getirmiştir. Ebû Dâvûd, Tirmizî, Beyhakî ve Hâkim gibi muhaddisler, bu rivayetleri çeşitli eserlerinde zikretmiş, ancak genellikle zayıf olarak değerlendirmişlerdir. Bunun yanı sıra, Rükâne'nin eşini bain talak ile boşama meselesi de hadis kaynaklarında farklı isnadlarla aktarılmış ve Hız. Peygamber'in verdiği hükümlerle İslam hukukunda önemli bir yer edinmiştir.

Rükâne'den gelen bu rivayetler, onun Hz. Peygamber ile olan münasebetlerini, dini ve toplumsal hayat içerisindeki rolünü anlamak açısından dikkate değerdir. Ancak rivayetlerin sıhhat derecesi, râvîlerin güvenilirliği ve isnadların kopukluğu göz önünde bulundurulduğunda, bu hadisler ele alınırken dikkatli bir değerlendirme yapılması gerektiği açıktır.

KAYNAKÇA

- Bağdâdî, Ebû Bekir Ahmed b. Alî b. Sâbit el-Ḥaṭîb el-Bağdâdî. *Târîhu Bağdât*. Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf. 17 Cilt. Beyrut: Daru'l-Ġarbi'l-İslâmî, 2002/1422.
- Belâzürî, Ahmed b. Yahyâ b. Câbir b. Dâvûd. *Cümelün min ensâbi'l-eşraf*. thk. Süheyl Zekkâr – Riyâd Zürkelî. 13 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1996/1417.
- Beyhâkî, Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin b. Alî. *es-Sünenü'l-kebîr*. thk. Abdullah b. Abdulmuhsîn et-Türkî. 24 Cilt. Kahire: Merkezi Hicri li'l-Bühûsi ve'd-Dirâsâti'l-'Arabiyye ve'l-İslâmiyye, 2011/1432.
- Buḥârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl. *et-Târîhu'l-kebîr*. thk. Muhammed b. Şâlih b. Muhammed ed-Dübâsî - Mahmûd b. Abdurrahmân en-Naḥḥâl. 12 Cilt. Riyad: Mütameyyiz Matbaası ve Yayıncılık, 2019/1440.
- Dârekuṭnî, Ebû'l-Hasan Alî b. Ömer b. Ahmed b. Mehdi el-Bağdâdî ed-Dârekuṭnî. *Sünen ed-Dârekuṭnî*, thk. Şu'ayb el-Arnaût, Hasan Abdülmün'im Şelbî, Abdullaṭîf Hîrzallâh, Ahmed Berhûm. 5 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1424-2004.
- Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk el-Ezdî es-Sicistânî. *el-Merâsîl*. thk. Şu'ayb el-Arnaût. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1408.
- Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk el-Ezdî es-Sicistânî. *Sünen-i Ebû Dâvûd*. thk. Muhammed Muhyiddin Abdülhamîd. 4 Cilt. Beyrut: el-Mektebetü'l-'Aşriyye, t.s.)
- Ebû Nu'aym, Ahmed b. Abdillâh b. Ahmed b. İshâk b. Mûsâ b. Mehrân el-İsfahânî. *Ma'rifetü's-şahâbe*. thk. Âdil b. Yûsuf el-'Azzâzî. 7 Cilt. Riyad: Dâru'l-Vatan li'n-Neşr, 1998/1419.
- Ebû Ya'la Ahmed b. Alî b. el-Müsennâ et-Temîmî. *Müsnedü Ebî Ya'la*. thk. Sa'îd b. Muhammed es-Senârî. 10 Cilt. Kahire: Dâru'l-Hadis, 2013/1434.
- Fayda, Mustafa. "İbn İshâk". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Fesevî, Ebû Yûsuf Ya'kûb b. Süfyan. *el-Ma'rife ve't-târîh*. thk. Ekrem Ziyâ el-'Umri. 3 Cilt. Bağdat: Matba'atü'l-İrşad, 1974/1393.
- Ḥâkim, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh en-Nîsâbü'rî. *el-Müstedrek 'ale's-Şahîḥayn*. thk. Âdil Mursîd, Ahmed Berhûm, Muhammed Kâmil Karâ Belî, Sa'îd el-Leḥḥâm. 9 Cilt. Beyrut: Dâru'r-Risâle el-'Âlemiyye, 2018/1439.
- Halîfe b. Ḥayyât, Ebû 'Amr Halîfe b. Ḥayyât b. Halîfe eş-Şeybânî el-'Uşfurî el-Basrî. *Tabakât Halîfe b. Ḥayyât*. thk. Süheyl Zekkâr. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1982/1414.
- Hamidullah, Muhammed. "Hayber". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 17/21. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- İbn Abdilber, Ebû Ömer Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdilber el-Ḳurṭubî. *el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-aşhâb*. thk. Alî Muhammed el-Bicâvî. 4 Cilt. Kahire: Mektebetü Nehḍeti Mısır, 1960/1380.
- İbn Abdilber, Ebû Ömer Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdilber el-Ḳurṭubî, *el-İstizkâr*, thk. Sâlim Muhammed 'Aṭâ, Muhammed Alî Muavviz 9 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2000/1421.
- İbn Ebî Ḥâtim, Ebû Muhammed Abdurrahman b. Muhammed b. İdrîs er-Râzî. *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1952/1371.

- İbn Ebî Hayseme, Ebû Bekr Ahmed b. Ebî Hayseme Züheyr b. Harb en-Nesâî. *et-Târîhu'l-kebîr*. thk. Şalâh b. Fethi Hâllâl. 4 Cilt. Kahire: el-Farûkü'l-Hadîseti li't-Tabâ'ati ve'n-Neşr, 1424/2004.
- İbn Hacer Ebü'l-Faḍl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-'Asḫalânî. *Tehzîbü't-Tehzîb*. Haydarabat: Maḥb'atü Dâireti'l-Me'ârif, 1909/1327.
- İbn Hacer, Ebü'l-Faḍl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-'Asḫalânî. *el-İşâbe fî Temyîzi's-Şahâbe*. thk. 'Âdil Ahmed Abdülmecîd - Alî Muhammed Mu'avviz. 8 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1995/1415.
- İbn Hacer, Ebü'l-Faḍl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-'Asḫalânî. *Takrîbü't-Tehzîb*. Muhammed 'Avvâme. Suriye: Dâru'r-Reşîd, 1986/1406.
- İbn Hacer, Ebü'l-Faḍl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-'Asḫalânî. *el-Telhîşu'l-ḥabîr*. Muhammed es-Şânî b. Ömer b. Mûsâ. 7 Cilt. Kahire: Dâru Aḍvâ es-Selef, 2007/1428.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtîm Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî. *es-Şikât*. thk. Muhammed Abdülmecîd Han. 9 Cilt. Haydarabat: Matba'atü Meclisi Dâirâti'l-Me'ârifî'l-'Osmânî, 1973/1393.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Basrî el-Mısırî. *es-Sîretü'n-Nebeviyye*. thk. Muhammed Alî Kutub - Muhammed ed-Dêlibalta. 7 Cilt. Beyrut: el-Mektebetü'l-Asriyye, 1994/1415.
- İbn İshâk, Muhammed b. İshâk b. Yesâr el-Muṭṭalibî el-Medenî. *Sîretü İbn İshâk*. thk. Süheyl Zekkâr. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1998/1378.
- İbn Kânî, Ebü'l-Hüseyin Abdülbâki b. Kânî b. Merzûk b. Vâsık el-Ümevî. *Mu'cemu's-Şahâbe*. thk. Şalah b. Sâlim el-Muşarrâtî. 3 Cilt. Medine: Mektebetü'l-Ğurebâ el-Eşeriyye, 1997/1418.
- İbn Kesîr, İsmâîl b. Kesîr ed-Dımaşkı. *İrşâdü'l-fakîh ilâ ma'rifet edilleti'l-tenbîh*. thk. Behce Yûsuf Hamd Ebu't-Tayyib. 2 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle Matbaa ve Yayıncılık, 1996/1416.
- İbn Receb, Zeyneddin Abdurrahmân b. Ahmed b. Receb b. Hasan es-Selâmî el-Bağdâdî. *Şerhu 'İleli't-Tirmizî*. thk. Hemmâm Abdurrahim Sa'îd . 2 Cilt. Ürdün: Mektebetü'l-Menâr, 1987/1407.
- İbn Reslân, Şihâbüddîn Ebü'l-'Abbâs Ahmed b. Hüseyin b. Alî b. Reslân el-Maḫdisî, er-Remlî. *Şerhu Sünen-i Ebî Dâvûd*. Hâlid er-Ribât. 20 Cilt. Mısır: Dâru'l-Felâḥ li'l-Baḫsi'l-'İlmî ve Taḫkîki't-Türâs, 2016/1437.
- İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' el-Kâtib el-Hâşimî el-Basrî el-Bağdâdî. *et-Tabakâtü'l-kübrâ*. thk. Alî Muhammed Ömer. 11 Cilt. Kahire: Mektebetü'l-Ḥancî, 2001/ 1421.
- İbnü'l-Kayyim el-Cevziyye, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyûb el-Hanbelî. *el-Fürûsiyye*. nşr. Ebû 'Ubeyde Meşhûr b. Hasan. Suudi Arabistan Hâil: Dâru'l-Endülüs, 1993/1414.
- İbnü'l-Kayyim el-Cevziyye, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyûb el-Hanbelî. *Tehzîbü Süneni Ebî Dâvûd ve idâḫhu 'ilelihi ve müşkilâtih*, thk. Alî b. Muhammed el-'Umrân, Nâbil b. Naşşâr es-Sindî, 3 Cilt Beyrut: Dâru İbn Hâzım, 2. Basım, 2019/1440.
- İbnü'l-Esîr, İzzeddin Ebü'l-Hasan Alî b. Muhammed el-Cezerî. *Üsdü'l-ğâbe fî ma'rifeti's-şahâbe*. thk. Alî Muhammed Muavviz - Adil Ahmed Abdülmecîd. 8 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994/1415.
- Kazvîni, Abdülkerim b. Muhammed b. Abdülkerim, Ebü'l-Kasım. *Şerhu Müsnedi's-Şâfiî*. thk. Ebû Bekir Vâil Muhammed Bekir Zehran. 4 Cilt. Katar: Vakıflar ve İslami İşler Bakanlığı, İslami İşler Müdürlüğü, 2007/1428.

- Kılıç, Alâeddin Moğultay. el-Haneñ. *İkmâlü Tehzîbi'l-Kemâl fî esmâ'îr-ricâl*. thk. Muhammed Osman. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2011/1432.
- Ma'mer b. Râşid, Ebû Urve el-Basrî es-San'ânî el-Ezdî. *el-Câmi'*. thk. Habîburrahman el-A'zamî. 11 Cilt. Beyrut: el-Mektebül-İslâmî, 2. Baskı, 1983/1403.
- Mâlik b. Enes, Ebû Abdillâh Mâlik b. Ebî Âmir el-Asbahî el-Yemenî. *el-Muvatta'*. thk. Muhammed Mustafa el-A'zamî. 8 Cilt. Abu Dabi: Zâyed b. Sultan Âli Nehyân Hayır ve İnsani İşler Kurumu, 2004/1425.
- Mizzî, Ebû'l-Haccâc Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdirrahmân b. Yûsuf el-Mizzî. *Tehzîbü'l-Kemâl fî esmâ'îr-ricâl*. thk. Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf. 35 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1992/1413.
- Müslim, Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî en-Nîsâbü'rî. *Kitâbü't-Temyîz*. thk. Muhammed Mustafa el-A'zamî. Suudi Arabistan: Mektebetül-Kevser, 3. Baskı, 1989/1410.
- Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî. *Tehzîbü'l-esmâ' ve'l-lugât*. 4 Cilt. Lübnan: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.
- Şan'ânî, Ebû Bekir Abdurrezzâk b. Hemmâm. *el-Muşannef*. thk. Merkezü'l-Buhûs ve Tekniyyetü'l-Ma'lûmât. 10 Cilt. Kahire: Dârü't-Te'sîl, 2. Baskı, 2013/1437.
- Sehârenpûrî, Hâlîl Ahmed b. Mecîd. *Bezlü'l-mechûd fî halli Süneni Ebî Dâvûd*. thk. Muhammed Zekeriyâ el-Kandehlevî. 14 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Beşâiri'l-İlmiyye, 2006.
- Sehâvî, Şemseddin Muhammed b. Abdurrahman. *et-Tuḥfetü'l-laḫife fî târiḫi'l-Medîneti's-şerîfe*. 9 Cilt. Medine: Araştırma ve İncelemeler Merkezi, 2015/1437.
- Şâfiî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İdrîs. *el-Ümm*. 8 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikir, 2. Basım, 1990/1410.
- Ṭaberânî, Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb b. Mütîr el-Lahmî eş-Şâmî, Ebû'l-Kasım. *el-Mu'cemü'l-kebîr*, thk. Hamdi b. Abdülmecîd es-Selfî. 25 Cilt. Kahire: Mektebetü İbn Teymiye, 2. Baskı, 2009/1432.
- Ṭaberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr et-Ṭaberî. *el-Müntehab min Zeyli'l-Müzeyyel*. Beyrut: Müessesetü'l-A'lemî li'l-Maḫbû'ât, 2010/1431.
- Ṭayâlisî, Ebu Dâvûd Süleymân b. Dâvûd b. el-Cârûd. *Müsned-i Ebî Dâvûd et- Ṭayâlisî*. thk. Muhammed b. Abdilmuḫsin el-Türki. 4 Cilt. Mısır: Daru Hacer, 1999/1419.
- Tirmizî, Ebû İsmâ Muhammed b. İsmâ et-Tirmizî. *el-Câmi'u's-şâḫiḫ (Sünenü't-Tirmizî)*. thk. Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1996/1417.
- Ṭuleyṭilî, İbnü'l-Emin Ebû İshâk İbrâhîm. *el-İstidrâk 'alâ'l-İstî'âb*. thk. Ḥannân el-Ḥaddâd. 2 Cilt. Fas: Vakıflar ve İslâmî İşler Bakanlığı, 2008/1429.
- Ünal, Yavuz. "Rükâne b. Abdüyezîd". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 35/285. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.
- Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân et-Türkmânî el-Fârikî. *Mîzânü'l-i'tidâl fî nakdi'r-ricâl*. thk. Alî Muhammed el-Bicâvî. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife li't-Tabâ'a ve'n-Neşr, 1963/1382.
- Zübeyrî, Ebû Abdillâh el-Muş'ab b. Abdillâh b. el-Muş'ab. *Nesebü Kureys*. nşr. E. Léfi-Provensal. Kahire: Dâru'l-Ma'ârif, 3. Baskı, ts.